

FORSKER FORUM

NR. 137 SEPTEMBER 2000

DPU som sekundavare

Det nye Danmarks Pædagogiske Universitet får en anden stillingsstruktur end de øvrige universiteter - og så kan Undervisningsministeriet beholde området

DPU's nyudpegede rektor Lars Henrik Schmidt må måske affinde sig med, at DPU ikke kommer under samme stillingsstruktur, som de øvrige universiteter:

“Det retlige udgangspunkt for DPU's stillingsstruktur er, at DPU hører under den gamle stillingsstruktur, som Lærerhøjskolen i øvrigt hørte under - og det er således også udgangspunktet for en kommende stillingsstruktur. Men vi vil da gerne lave noget, som ligger tæt på Forskningsministeriets, som gælder de andre universiteter”, forklarer **kon-torchef Bente Ørum i Undervisningsministeriet.**

Ministeriet forbehold over for Forskningsministeriets nye stillingsstruktur synes paradoks, idet et særkende ved den nye stillingsstruktur netop er, at den stiller skærpede krav til de pædagogiske kvalifikationer hos de ansatte!

Ministeriet har da også svært ved at forklare de faglige grunde til, at pædagoguniversitetet ikke skal sparkes i gang på det samme grundlag som de andre. Ondsindede tunger antyder derfor, at den mest tungtvejende grund er, at det er en administrativ undskyldning for at holde DPU som en institution under Margrethe Vestager - hvor de øvrige som forskningsinstitutioner - hører under Birte Weiss.

B-status?

At stillingsstrukturen bliver anderledes end de øvrige universiteters - og kvalifikationskravene for eksempel bliver lavere - kan betyde, at DPU bliver et universitet med lavere status end de øvrige. Lars Henrik Schmidt har ved flere lejligheder advaret mod, at DPU risikerer sekunda-status - og han har ikke undladt at understrege, at det står i modsætning til ambitionerne om at lave et forskningstungt universitet på højt internationalt niveau. Men den tankegang vil Undervisningsministeriet ikke gå ind på:

“Intentionen er bestemt ikke at lave et sekunduniversitet eller et universitet med lavere krav end de

øvrige. Det bliver ikke et universitet, som stiller færre faglige krav til de ansatte end de krav, der stilles i Forskningsministeriets stillingsstruktur. DPU stiller nogle særlige krav, fx kommer der folk med (blandede) studieerfaringer ind, og det stiller nogle særlige krav til lærerkorpsets kvalifikationer. Og det er muligt, at det skal indarbejdes i DPU's stillingsstruktur”.

Undervisningsministeriet fortolker reglerne sådan, at en stillingsstruktur ensidigt kan fastlægges af arbejdsgiverne, men at praksis er, at det sker efter drøftelse med de faglige organisationer. Bente Ørum siger, at det det vil ske snart.

Ressortproblem?

Ørum understreger, at Undervisningsministeriet ikke vil stille lavere faglige krav i stillingsstrukturen end på de andre universiteter.

Men spørgsmålet er så, hvorfor kan man ikke bare tage udgangspunkt i de øvrige universiteters stillingsstruktur?

“Vi vil gerne lave en struktur, som passer til DPU's særlige vilkår. Og hvis der kommer fortolkningsproblemer, så vil vi i Undervisningsministeriet gerne fortolke sagen på vores egen måde”, svarer Bente Ørum.

Det lyder som om det bedste argument for ikke at indføre Forskningsministeriets stillingsstruktur er, at så kan Undervisningsministeriet beholde DPU under sin ressort?

“Forskningsministeriets stillingsstruktur gjaldt jo heller ikke for den gamle Lærerhøjskole, som nu er en del af DPU ...”

Men er det ikke bare simpel ressortkamp: Hvad er den faglige begrundelse for at DPU skal høre under Undervisningsministeriets ressort og ikke under Forskningsministeriets?

“Det er da et politisk spørgsmål ...”

Mistillid til rektorat 3-5
- på DTU. Og demokratiet på den nye selvejende institution bliver beskåret - med Birte Weiss' accept

Bizar bedømmelse 6
En lektoransættelse førte til store protester på KU-Amager

Ph.d.-vejledning 7
En stipendiat kom på kant med sin vejleder - men havde ikke krav på at skifte

Positiv særbehandling 8
Gøteborg fik en næse af EU-domstolen for at udpege en kvinde frem for en mand. Men universiteterne må gerne foretrække en kvinde, hvis hun er "tilnærmelsesvis jævnbyrdig"

Cowboyland 9-11
En gennemgang af direktørens kontraktforhold i Grundforskningsfonden afslører en usædvanlig forvaltning

Pusztai-sagen 12
- stiller spørgsmål ved den frie forskning, siger danske forskere

Vismænd 15
- konkluderede at de danske fordele ved Euroen er små og usikre. Og så kom der stormvej

Pension uden exit 16
Pension betyder ikke endelig afgang fra universitetet - men universitetet forstår ikke at trække på seniorernes viden

Timelærere 19
Den nye stillingsstruktur kan bruges til at oprette forskningsadjunkture - men det kræver at der presses på.
FAGLIG KOMMENTAR

Gæsteprofessor Bagsiden
- er jo ikke bare noget fagligt. Det sociale skal også være i orden for at man får en god oplevelse

Medlemsblad for DM's universitetsansatte (ULA), DM's forskningsinstitutions ansatte, DJØF's undervisnings- og forskningsansatte (under Overenskomstforeningen), samt IDA's undervisnings- og forskningsansatte.

Bladets leder udtrykker fælles holdninger. Øvrige artikler i bladet er ikke nødvendigvis i overensstemmelse med afdelingernes synspunkter. Eftertryk er tilladt med tydelig kildeangivelse.

Redaktion:

Lektor Leif Søndergaard, DM I
Lektor Jens Heide, IDA
Seniorforsker Carl-Henrik Brogren, DM III
Lektor Mogens Ove Madsen, DJØF
(ansv.hav. for dette nummer)

Journalist Jørgen Øllgaard
(Joe@magister.dk)
Journalist Mogens Tanggaard
(mt@magister.dk)

Redaktionens adresse: FORSKERforum

Peter Bangsvej 32
2000 Frederiksberg C

Telefon: 38 15 66 33
Fax: 38 15 66 32

FORSKERforum

udkommer 10 gange om året.
Bladet udkommer den første uge i hver måned.

Næste deadline: 19. september 2000

www.forskeren.dk

Øvrige adresser:

Dansk Magisterforening
Peter Bangsvej 32
2000 Frederiksberg C
Tlf. 38 15 66 00

Magistrenes Arbejdsløshedskasse
tlf. 39 15 39 15

DJØF
Gothersgade 133
PB 2126
1015 Kbh. K
tlf. 33 95 97 00

AAK – Akademikernes A-kasse
Nørre Voldgade 29
1358 Kbh. K
tlf. 33 95 03 95

IDA
Kalvebod Brygge 31-33
1780 Kbh. V
tlf. 33 18 48 48

IAK
tlf. 33 18 49 00

Oplag: 8.000

Grafisk Produktion:

Poul Rømer Design
tlf. 44 53 05 51

Tryk: Nørhaven

Foto: Søren Hartvig
(hvor ikke andre er anført).

Af lektor Mogens Ove Madsen,
fmd. f. DJØF's UFO

Vise mænds uafhængighed

Der blev ikke uddelt guld og myraskær til de 3 økonomiske vismænd før sommerferien. Slet ikke fra Slotsholmen og andet godtfolk tæt på det politiske liv.

Vismændene havde sagt (se artiklen s. 15), at de danske fordele ved tilslutningen til Euroen er små og usikre og det fik ledende politikere op af stolen. Statsministeren kaldte vismændenes analyse for "fagøkonomisk dårlig" og tilføjede, at et nej vil betyde 200-300 kroners huslejeforhøjelse for den almindelige dansker: "Det er muligt, det ikke betyder ret meget for de vise mænds skrivelser, men det betyder ret meget for danske lønmodtageres dagligdag". Finansminister Lykke-toft udnævnte DØR-rapporten til "en eksercits i det tomme, teoretiske rum". Det skortede heller ikke på kritiske kommentarer i Det Økonomiske Råd, hvor de 3 fagøkonomer blev betragtet både som knibske og jomfrunalske. Selv Nationalbanken var ude med en skarp kritik!

Denne politiske bredside fra det danske establishment blev dog modsagt af en stor kreds af fagøkonomer ved universiteterne, der fremsendte en protest til regeringen: "Den systematiske mistænkeliggørelse af uafhængige rådgiveres økonomiske analyse har ledt os til at fremsætte denne fælles protest... Når ledende politikere beklikker fagligheden af såvel råd som rådgivere, er det uheldigt for al fremtidig faglig vurdering og rådgivning... De forskellige måder hvorpå deltagelse i ØMU'en henholdsvis udvider og indskrænker de fremtidige handlingsmuligheder med hensyn til valutakurspolitik, skal økonomer selvfølgelig gøre opmærksom på".

Der var tale om en væsentlig indsigelse fra fagøkonomerne, som efterhånden - desværre - bliver mere og mere relevant inden for mange fagområder. Når det politiske mulighedsrum er mindre end det fagvidenskabelige slår det gnister. Hvad der ikke er klart ud over mæcenens vredesudbrud er: hvilke konsekvenser dette intermezzo vil få?

Umiddelbart ser politikernes angreb ikke ud til at være gået ud over de vise mænds troværdighed. Greens analyseinstitut offentliggjorde kort tid efter episoden en undersøgelse, der viste, at Nationalbanken for første gang i mands minde var slået i troværdighed af Det Økonomiske Råds formandskab. Regeringen og EU-kommissionen kommer iøvrigt langt bagefter disse to institutioner i denne troværdighedsundersøgelse blandt vælgerne.

Nu skal det ikke nødvendigvis være en folke-domstol, der afgør den uafhængige økonomiske rådgivnings skæbne. Interessant nok er det da også, at på trods af en tidlig lækning af bestemte informationer, lå rapporten fra Rådet for Europæisk Po-

litik i juli ikke så langt fra Vismændenes vurdering. I denne såkaldte Hoffmeyer-rapport hed det, at virkningerne på den økonomiske effektivitet for medlemslande i ØMU'en ikke er store - men de er permanente og i det omfang de gør sig gældende, er de positive.

En rundspørge, som Ritzau foretog i maj måned til en række af landets professorer i nationaløkonomi viste i øvrigt, at et flertal vil stemme ja til Euroen. Men som en slags støtte til Vismændene sker det ikke ud fra økonomiske argumenter, men primært ud fra politiske aspekter! De økonomiske fordele betegnes af de fleste professorer som ret beskedne.

Overvismanden selv har det synspunkt, at de økonomiske vismænd gennem 3 årtier har opnået en betydelig troværdighed ved ret puritansk at holde sig til det snævert økonomiske. Og endvidere, at vurderingen af de økonomiske effekter kun kan udgøre en begrænset del af beslutningsgrundlaget. Hvis eksperterne prøver at sige noget andet end det, de i snæver forstand er eksperter i, mener Vismanden at de kommer til at optræde som "almindelige" vise mænd og kvinder - kommer til at basere sig på holdninger og bredere vurderinger.

Ønsket om at forsvare et fagområdes autonomi er der gode grunde til. Det viser debatten om Euroen, hvor der er stor tilbøjelighed i den politiske debat til at fremdrage enkeltaspekter i eget favør og samtidig påkalde sig økonomisk, videnskabelig velsignelse herfor.

På den anden side er Eurodebatten eksemplarisk for samfundsvidenskabernes dilemma - især hvis der eksisterer et opdrag omkring rådgivning af f.eks. regering og folketing. Konsekvenserne af en eventuel indførelse af Euroen i Danmark kan ansues ud fra sociologiske, juridiske, politologisk, økonomiske m.fl. betragtninger. Resultatet er imidlertid en fragmenteret rådgivning, hvor det vigtigste for den enkelte forsker selvfølgelig er at lægge kriterierne for analysen åbent frem - hvad vismændene netop gjorde.

Politikernes angreb på vismændenes EURO-analyse er derimod - med den verserende debat om den politiserede sektorforskning i tankerne - et usundt symptom på, hvordan politikere opfatter "forskere" og "eksperter". Det usminkede angreb på vismændenes faglighed tyder på, at politikere og embedsmænd opfatter forskning og udredning som noget, der skal underbygge eller retfærdiggøre deres interesser.

Og sagen viser i det mindste nødvendigheden af, at det uafhængige element styrkes. Politikere kan have en døgnaktuel interesse i usaglig rådgivning, men på længere sigt er den samfundsskadelig.

Manglende tillid til DTU's rektorat

Medarbejdere på DTU ser gerne rektoratet skiftet ud i forbindelse med indførelsen af selvejet og en ny struktur

“Vi mener, der sker ting og sager herude, der er så kritisable, at det ikke kun er rektor, men hele rektoratet, vi har mistillid til,” siger **Inger Lise Gerhard Olsen**, fællestillidsrepræsentant for ingeniørerne på DTU og næstformand i Det centrale Samarbejdsudvalg.

Og hun fortsætter: “Det er helt klart prorektor Knut Conradsen, der sidder og støber kuglerne. Det er ham der fører pennen i meget af det, der foregår på DTU. Han er meget aktiv.”

Et eksempel på “ting og sager” er rektoratets planer om allerede nu og senest den 11. september at finde de institutledere, der skal lede de nye institutter, når DTU fra 1. januar 2001 overgår til selveje. I denne proces inddrages medarbejderne ikke, hvad de ifølge universitetsloven skal.

Inger Lise Gerhard Olsen: “Der er jo intet demokrati i, at rektor udpeger nogle institutledere for tre år, som vi medarbejdere overhovedet ingen andel har haft i at finde frem til. I de fremtidige planer står der dog, at vi skal være med til at indstille lederne, men det bliver der jo ikke engang tale om i det her tilfælde. Det må vi kalde betænkeligt.”

Medarbejderne klager

På DTU's konsistoriemøde torsdag den 17. august blev det besluttet, at DTU i fremtiden kun skal bestå af 15 institutter hver med en af rektor udpeget leder. Processen med at finde frem til de 15 ledere er allerede sat i gang. De nuværende institutledere skal allerede nu sætte sig sammen og “snarest muligt og senest den 11. september fremsende forslag til rektoratet om en eller flere kandidater til institutlederposten”.

Derefter vil rektoratet “hurtigst muligt efter modtagelsen af forslagene udnævne de nye institutledere”.

Medarbejdernes repræsentant i Konsistorium har brokket sig over denne fremgangsmåde, og der vil fra medarbejder-side blive klaget over den.

For at rektor kan føre denne plan ud i livet allerede i indeværende efterår, kræver det en dispensation fra universi-

tetsloven. Kontorchef i Forskningsministeriet Thorkild Medum oplyser, at en sådan har man ikke modtaget i ministeriet.

“Hvis der skulle opstå noget problem, så må vi finde en pragmatisk løsning på det. Vi vil da kunne få en formel dispensation fra reglerne,” siger rektor **Hans Peter Jensen**.

en ansøgning og det, der går forud.”

Inger Lise Gerhard Olsen udlægger teksten: “Det bliver jo rektors håndgangne mænd, der skal sætte sig hen og finde ud af, hvem man vil foreslå bestyrelsen som rektor. Vi frygter, at nogle uden for den nuværende lederkreds vil afholde sig fra at søge posten.”

Fra venstre prorektor Knut Conradsen, direktør Anne Grete Holmsgaard og rektor Hans Peter Jensen ved stormødet om DTUs selveje den 26. april i år. (Fotograf: Nina Lemvigh-Müller).

En formsag?

Bekymringen blandt medarbejderne for at besættelsen af rektorposten fra overgangen til selveje blot skal blive en formsag eller et *fait accompli*, kan aflæses i følgende passus i medarbejdernes brev af 26. juli til Birte Weiss:

“Vi finder det betænkeligt, at en bestyrelse, som senere skal være den myndighed, der ansætter DTU's rektor, samtidig i perioden frem til beslutningen vedr. ansættelsen skal være samarbejdspartner for DTU's nuværende ledelse, hvorfra det jo ikke er usandsynligt, at der vil være deltagere i ansøgerfeltet til rektorposten. Denne situation vil næppe fremme andre mulige, interne kandidaters lyst til at bringe sig i fokus gennem

Tror rektor, at de ansatte gerne ser ham som ny rektor efter den 1. januar 2001.

“Det ved jeg ikke. Det har jeg ikke taget stilling til. Men det er spændende at være rektor på DTU,” siger rektor **Hans Peter Jensen**.

mt

DTU-demokratiet: Dadum, dadum

Med DTU's overgang til selveje bliver medarbejderdemokratiet skåret ned til sokkeholderne.

Allerede i den nuværende overgangsfase får de ansatte en forsmag på de nye tider

Medarbejderdemokratiet på Danmarks Tekniske Universitet (DTU) går hårde tider i møde. Hvis Konsistorium og Rektorat får magt som de har agt vil medarbejdernes indflydelse på væsentlige sager - som for eksempel hvem der skal være dekan og institutleder - blive reduceret til en hørings- og udtaleret, når DTU fra årsskiftet bliver en selvejende institution.

For ikke at overgangen fra den nuværende universitetslovs bestemmelser om medarbejderdemokrati til det nye lovgrundlag skal blive for brat, har medarbejderne allerede nu mulighed for at vænne sig til og øve sig i de nye forhold.

Ikke alene holdes de direkte ude fra de drøftelser og forhandlinger, der aktuelt foregår mellem DTU's ledelse og de eksternt udpegede medlemmer af bestyrelsen, den såkaldte interimbestyrelse, men også udpegningen af de kommende institutledere vil foregå stort set hen over hovedet på medarbejderne - en udpegning som vil finde sted inden for et par måneder og derfor kræve en øjeblikkelig dispensation fra universitetsloven.

Første appel til ministeren

Bekymringen over udsigten til at miste deres nu lovfæstede indflydelse på områder af relevans for DTU's forhold og udvikling har fået medarbejderne til at henvende sig til forskningsminister Birte Weiss.

I et brev af 3. juli skriver **Inger Lise Gerhard Olsen**, næstformand i Det Centrale Samarbejdsudvalg og fællestillidsrepræsentant for ingeniørerne på DTU:

"Vi er dybt bekymrede for, hvordan forholdene på DTU vil udvikle sig, hvis en ny institut- og ledelsesstruktur indføres efter de af rektoratet foreslåede retningslinier." (Se artiklen "DTU's nye struktur" andetsteds i bladet).

Bekymringen går især på, at princippet om valgte ledere afløses af "et hierarkisk system af udpegede eller ansatte ledere, **også hvor dette ikke er en følge af selvejet**".

Til slut appelleres der til ministeren om at medvirke til at fastholde i det mindste et minimum af indflydelse til de ansatte.

Ministersvar ikke tilfredsstillende

Birte Weiss svarede medarbejderne i juli. Hun skrev:

"Det fremgår af bemærkningerne til universitetslovens §12, stk. 1, at universiteternes handlefrihed forudsætter, at medarbejdernes og de studerendes indflydelse bevares."

Hvordan hun forestiller sig denne indflydelse bevaret, efter at DTU er overgået til at være en selvejende institution, blev uddybede hun således:

"Det bliver DTU's bestyrelse, der får kompetencen til at ansætte rektor. Efter overgangen til selveje suppleres bestyrelsen (på fire eksternt udpegede medlemmer, *red.*) med henholdsvis en VIP-repræsentant, en TAP-repræsentant og en repræsentant for de studerende."

Ny appel fra til Weiss

Inger Lise Gerhard Olsen fandt ikke ministerens svar tilfredsstillende: "Det er da rart at vide, at medarbejderdemokratiet ligger hende på sinde. Men hvis hun dermed mener, at alt er, som det skal være, så er det ikke tilstrækkeligt. Som minimum kunne vi da godt tænke os at få lov til udpege nogle medarbejdere, der kunne sidde og arbejde med, hvad der skal ske fremover."

Medarbejderne skrev derfor et nyt brev til Birte Weiss, hvor de bad hende om, at bestyrelsen sammensættes således, at der - efter indstilling fra B-siden i Det Centrale Samarbejdsudvalg - udpeges en VIP og en TAP til interimbestyrelsen. Bestyrelsen arbejder nemlig allerede i forvejen "som dialogpartner for ministeriet og DTU og som fødselshjælper, når DTU overgår til til at være en selvejende institution".

Weiss: Ingen medarbejdere

Forskningsministeren har endnu ikke svaret medarbejderne på DTU, men til FORSKERforum siger Birte Weiss:

"Jeg forstår da godt deres ønske, men i betragtning af, at det er en interimbestyrelse, er jeg ikke sikker på, det er nødvendigt."

Ministeren finder det altså helt uac-

ceptabelt, at også medarbejderne snakker med interimbestyrelsen om, hvordan det fremover skal være på DTU?

"Jeg går ud fra, at de tilrettelægger et tillidsfuldt internt meddelelssystem, uanset om man er repræsenteret i bestyrelsen eller ej."

Så medarbejderne får altså ikke to repræsentanter i interimbestyrelsen?

"Jeg vil helst svare dem direkte og ikke pr. mellemmand. Men min pointer er, at det vil komme til at afvige fra den hidtidige måde, ellers var der jo ingen grund til at lave hele denne øvelse. Man skal huske på, at ønsket om en ny struktur kommer fra DTU selv, fra et enstemmigt konsistorium. Det er ikke noget vi har fundet på i Forskningsministeriet. Og i betragtning af den enstemmighed, vil det ikke være passende, hvis vi undervejs blander os i alle mulige forskellige detaljer."

Er sikringen af medarbejderdemokratiet en detalje?

"Nej, det synes jeg ikke. Jeg forstår godt den helt naturlige nervøsitet, medarbejderne udviser."

Heller ikke sympati hos rektor

Rektor på DTU, Hans Peter Jensen, synes heller ikke, der skal sidde medarbejderrepræsentanter i interimbestyrelsen:

"Nej, for det er ikke en bestyrelse. Det er ikke dem der har ansvaret. Det er stadig konsistorium."

Men du snakker da med de udpegede bestyrelsesmedlemmer allerede nu?

"Ja, jeg bruger dem som sparringspartner..."

Tror du ikke, de også ville have godt af at snakke med medarbejderne om, hvad der skal ske i fremtiden?

"Det kan jo gøres på mange måder. Jeg vil drøfte med dem, hvordan det kan gøres."

Hans Peters nye struktur

Forslag: DTU's rektor skal ansættes af en bestyrelse,
derefter udpeger rektor stort alle andre ledere

Når DTU med 100 procents sikkerhed overgår til selveje den 1. januar 2001 vil universitetets ledelse blive varetaget af ledere, der enten er ansatte eller udpegede: rektor, prorektor, direktør, dekaner, institutledere, centerdirektører og lederen af Danmarks Tekniske Videnscenter (DTV).

Valgte ledere vil derfor være en saga blot.

Spørgsmålet er, om overgangen til selveje kunne være sket *uden* samtidig at forlade valgsystemet på ledelesesniveauerne under rektor. Altså: Kunne medarbejderne ikke bare fortsat vælge dekaner og institutledere under den nye selvejestruktur?

Til dette siger forskningsminister Weiss:

“Jo, det kunne de for så vidt godt, men når man... nogen kalder det frisætter, andre kalder det slipper en institution som DTU løs på det, som man reelt kan kalde en dispensation fra universitets-loven, så er spørgsmålet, hvor snævert man skal definere institutionens frihed. Selv er jeg faktisk ikke særlig nervøs over det.”

Men det er medarbejderne.

“Jeg går ud fra, at der vil være så godt et arbejdsklima, at man er i stand til at agere inden for de nye regler. Jeg er tryk ved, at man vil kunne tilrettelægge et samarbejde på en sådan måde, at det ikke krænker demokratiet.”

Men kunne man ikke have fastholdt universitetslovens bestemmelser om medarbejderdemokrati i den nye struktur?

“Jo, men det er altså bare ikke det, der har været DTU's valg,” lyder svaret fra Birte Weiss.

H. P. Jensen: Demokrati

På spørgsmålet om, hvorvidt medarbejderdemokratiet vil lide skade under den nye ordning, svarer rektor Hans Peter Jensen:

“Det kommer an på med hvilke øjne du ser på det.”

Hvordan ser dine øjne på det?

“Vi har jo foreslået, at rektor bliver ansat, og det må, om jeg så må sige, forplante sig ned gennem ledelsesstrengen.”

De facto bliver det vel en indskrænkning af medarbejderdemokratiet?

“Det er en indskrænkning i relation til, at der ikke længere er en proces, hvor der er forskellige kandidater, man kan stemme på. Du kan lave demokrati på mange måder, formelt og rigoristisk og dadum dadum...”

På konsistoriemødet på DTU den 17. august fremlagde DTU's rektor Hans Peter Jensen sit forslag til en ny struktur efter overgangen til selveje. I store træk kommer ledelsestrukturen til at se sådan ud:

Overordnede ledelsesorganer:

- Bestyrelsen er den selvejende institution DTU's øverste ledelse. Den består af fire eksterne medlemmer (herunder formanden), udpeget af forskningsministeren, to medlemmer valgt af de ansatte på DTU og et medlem valgt af de studerende. Bestyrelsen udpeger rektor og prorektor.
- Konsistorium er universitetets øverste akademiske organ. Det består af rektor (født formand), syv ledelsesrepræsentanter, to VIP'er, to TAP'er og tre studerende.

DTU's ledelse:

- DTU's ledelse varetages af ledere, der er ansat/udpeget: rektor og prorektor, direktør, dekaner og institutledere, centerdirektører og lederen af Danmarks Tekniske Videnscenter (DTV). Lederne udpeges som medlemmer i en samlet ledelsesgruppe. Arbejdsdelingen vil være følgende:
- Rektor er den daglige leder af DTU, og prorektor er hans stedfortræder og souschef. De ansættes begge af bestyrelsen.
- Dekanen for kandidatuddannelserne udpeges af rektor efter konsultation med kandidatuddannelsesudvalget.
- Dekanen for diplomuddannelserne udpeges af rektor efter konsultation med diplomuddannelsesudvalget.
- Dekanen for forskning udpeges af rektor efter konsultation med forsknings- og ph.d.-uddannelsesudvalget.
- Direktøren, der ansættes af bestyrelsen, har ansvar for at fremlægge et budget for DTU, for personale og bygninger samt andre administrative opgaver.
- Institutlederne udpeges af rektor på basis af en indstilling fra instituttet om egnede kandidater.

Undervisningen:

- Der nedsættes et studienævn pr. institut. Studienævnet består af tre-fem VIP og et tilsvarende antal studerende. VIP-medlemmer vælges af og blandt instituttets fastansatte videnskabelige medarbejdere, bortset fra formanden, der efter konsultation med de studerende udpeges af institutlederen. De studerende vælger næstformanden (studerende) til studienævnet.
- DTU får to uddannelsesudvalg, et for diplomuddannelserne og et for kandidatuddannelserne. Medlemmerne af studienævnene udgør valgforsamlingen for uddannelsesudvalgene. Hvert af de to uddannelsesudvalg består af fem VIP'er og fem studerende foruden den pågældende uddannelsesdekan, som er født formand for udvalget.
- En række uddannelsesledere udpeges af den relevante uddannelsesdekan efter indstilling fra det pågældende uddannelsesudvalg.

Forskningen og forskeruddannelsen:

- Der nedsættes et forskerudvalg og et ph.d.-uddannelsesudvalg, der under forsæde af dekanen for forskning behandler forskningspolitiske og forskeruddannelsesmæssige spørgsmål.

Det akademiske senat:

- Der nedsættes et akademisk senat på 16 medlemmer, valgt blandt DTU's mest fremtrædende forskere. Medlemmerne udpeges for fire år ad gangen, og halvdelen udskiftes hvert andet år. Første gang udpeges medlemmerne af konsistorium, derefter er senatet selvsupplerende. Senatet skal fungere som tænketank og sikre, at der er en bred videnskabelig debat blandt alle DTU's forskere.

mt

Bizar bedømmelse

En bedømmelse af en filosof til en lektorstilling fik kolleger på barrikaderne.

Sagen afslører problemer med den nye ansættelsesbekendtgørelses lukkethed

“Det skaber mystifikation, når den nye ansættelsesbekendtgørelse lukker af for, at den enkelte ansøger ikke kan få indsigt i de konkurrerende ansøgers bedømmelser og heller ikke kan få at vide, hvordan man eventuelt er prioriteret i forhold til de andre. Det fører til mistillid og giver bedømmelsesudvalget mulighed for at komme med indstillinger, som ikke kan kontrolleres,” siger en som har siddet tæt på en kontroversiel bedømmelsessag på KU-filosofi. Her blev adjunkt Dan Zahavi i forsommeren vraget til en fast lektorstilling, hvilket rejste et ramaskrig blandt kolleger. Zahavi har en doktorgrad og er for nylig erklæret professorkompetent af et internationalt udvalg. Han har modtaget Videnskabernes Selskabs sølvmedalje, han er allerede bredt anerkendt i udlandet.

Men lige meget hjalp det. Bedømmelsesudvalget indstillede en anden, uden doktorgrad.

Sagen sendte chockbølger gennem KU-humaniora - “de griner jo ad os i Århus og Odense,” som en siger. Sagen blev derfor ikke en ordinær klagesag, men mobiliserede halvdelen af instituttets filosoffer til at formulere noget så usædvanligt som en skarp protest mod forbigeelsen af Zahavi.

“Hvis ikke kvalifikationer som Dan Zahavis rækker, kan ingen adjunkt gøre sig håb om fast ansættelse ved at passe sit arbejde. Det er dybt demoraliserende. Og hvis ikke adjunkten har en fortrinnsstilling ved ‘lige kvalifikationer’ med udefrakommende ansøgere, men kan vrages efter et bedømmelsesudvalgs faglige præferencer, har adjunktstillingen ingen tiltrækning for unge forskere,” hed det i en protest til forskningsminister Birte Weiss, som bakkes helt op af **VIP-tillidsmand Henrik Prebensen fra KU-Amager**:

“Hvis ikke Zahavi kunne blive lektor på sin karriere og sit adjunktforløb, så kan jeg ikke anbefale folk at satse på en universitetskarriere ...”

Den nye ansættelsesbekendtgørelse

Sagen er den første i kølvandet på den nye ansættelsesbekendtgørelse fra 1. september 1999. Den gør det til sædvane, at bedømmelsesudvalg kun skal vurdere, hvem der er kvalificerede, og kun efter anmodning skal udvalget foretage en prioritering mellem ansøgerne. På den baggrund skal dekanen så udnævne. Bekendtgørelsen forhindrer den enkelte ansøgers indsigt i bedømmelsen af de andre ansøgere og i, hvem der i det hele taget har søgt. Og ansøgeren kan således heller ikke få at vide, hvordan han eller hun eventuelt er prioriteret. Endelig er klagemulighederne indskrænket.

Bizar bedømmelse

Klagesager opstår ofte ud fra, at en ansøger føler sig uretfærdigt bedømt. Det særlige ved denne sag er, at den forbigeede mødes af stor kollegial sympati og aktive protester:

“Zahavi er udsat for en bedømmelse, som er sket ud fra nogle bizzarre kriterier. Bedømmelsen er subjektiv og modsiges af, at der er en åbenbar konsensus i forskersamfundet om Zahavis høje kvalifikation,” lyder den generelle vurdering.

De 16 filosofkolleger protesterer da også mod bedømmelsen: “Vi er bekendt med udvalgets bedømmelse af Dan Zahavi og finder det uforståeligt, hvilke formelle og faglige kriterier, der kan være lagt til grund for den foretagne prioritering. Vi er bekendt med udvalgets bedømmelse af Dan Zahavi og finder, at der er foretaget en vurdering ud fra nogle bizzarre og ideosynkratiske kriterier, således at bedømmelsen som helhed giver et vildledende billede af hans arbejders karakter og betydning. En prioritering foretaget på det grundlag må betegnes som tendentiøs og aftvinger ingen faglig respekt.”

Faglig strid?

“Jeg er da en af dem, som almindeligvis afviser, at nepotisme er noget, som er normalt på universitetet. Men jeg må da indrømme, at jeg efterhånden har set nogle mærkværdige bedømmelser. Du får mig ikke til at kalde det ‘nepotisme’, men jeg kan konstatere, at Dan Zahavi er blevet udsat for et åbenbart usagligt skøn i bedømmelsesudvalget,” lyder en kommentar fra en af kritikerne

En anden har en skarpere fortolkning: “Zahavi er udsat for en fagideologisk bedømmelse. Formanden for bedømmelsesudvalget, som også er studieleder på faget, valgte en person, som aktivt har støttet studielederens arbejde med en ny studieordning. Bedømmelsen fik en drejning, som begunstigede en ansøger med den hensigt at støtte formandens egen faglige linie i filosofien ...”

På instituttet har man imidlertid besluttet at begrave modsætningerne. Den kritiserede studieleder er nemlig af et flertal genvalgt til en ny periode som studieleder.

Ingen indsigt eller klagemulighed

Sagens nærmere belysning hæmmes af, at den nye ansættelsesbekendtgørelse forhindrer ansøgernes indsigt i bedømmelserne. Det er således ikke muligt for de enkelte ansøgere at foretage en “legalitetskontrol”, dvs. hvilke kriterier der er lagt til grund for bedømmelserne.

Det har derfor ikke været muligt for kritikerne at få indblik i bedømmelserne. I mangel af andre muligheder klagede de derfor til dekanen og forskningsministeren. Hvor desperat denne aktion er frem-

går af, at forskersamfundet normalt ønsker, at et fagligt bedømmelsesudvalgs indstilling skal have meget stor autoritet. Forskersamfundet ønsker ikke, at dekanen eller andre lægmænd skal have større myndighed til at gribe ind i den faglige bedømmelse. Men i den aktuelle sag bad de 16 protesterende faktisk dekanen om at omgøre beslutningen.

Der er også kritiseret, at bedømmelsesudvalget har prioriteret ansøgerne, hvilket ikke kræves i den nye ansættelsesbekendtgørelse - hvor en af protesterne mod bekendtgørelsen faktisk var, at uden prioritering er det ikke sikkert, at klart bedre kandidater bliver fremhævet.

Nogle af kritikerne er bevidst om deres modsætningsfyldte opførsel:

“Men den nye ansættelsesbekendtgørelse gav ikke rigtig muligheder for at gøre indsigelse på andre måder. Bekendtgørelsen er angiveligt indført for at begrænse klager, men den burde som minimum have indført, at dekanen i kontroversielle sager skal kunne høre andre end bedømmelsesudvalget. Så ville han i denne sag have fundet ud af, at forskersamfundet så noget anderledes på Zahavi end bedømmelsesudvalget. Og denne sag kunne være undgået,” lyder en forklaring.

Klage over bedømmelsesudvalg

I den aktuelle sag var det et problem at få besat bedømmelsesudvalget. Mange takkede nej til opgaven, og det endte med, at studielederen blev indsat som formand for udvalget, selv om nogle anede, at det kunne blive problematisk.

Tillidsmand Henrik Prebensen blev dengang spurgt, om Zahavi skulle klage over bedømmelsesudvalgets sammensætning:

“Jeg er jo ikke filosof, så jeg kan ikke vurdere det faglige. Men ud fra hvad jeg fik af oplysninger om Zahavis kvalifikationer, vurderede jeg, at han var overordentligt højt kvalificeret og ville få en fremragende bedømmelse - og dermed stillingen. Derfor skønnede jeg, at det var unødvendigt at protestere mod bedømmelsesudvalgets sammensætning, fordi det bare ville forsinke ansættelsesproceduren - og i øvrigt skabe kollegial mistillid over for folk, som Zahavi senere skulle arbejde sammen med på instituttet.”

Prebensen blev meget overrasket over underkendelsen af Zahavi:

“Læren af denne sag er, at man skal klage over bedømmelsesudvalgs sammensætning, hvis man aner, at der kan opstå faglige/personlige problemer. Måske vil man ikke få medhold, men klagen lægger en dæmper på, hvad bedømmelsesudvalget kan foretage sig, og stiller én stærkere, hvis det bliver nødvendigt senere at klage over bedømmelsen...”

“Det mest presserende for os ph.d.-stipendiater er mangel på tid til afhandlingen. I Sverige har de fire år, herhjemme kun tre - og der er tilmed indlagt flere pligtelelementer. I praksis må vi derfor lades fra kursus-forpligtelser og fra unødvendigt ‘pligtarbejde’. Men dernæst er det også vigtigt, at vi som ph.d.-stipendiater anerkendes som VIP’ere på linie med de øvrige på arbejdspladsen,” siger **ingeniør Thomas Christiansen**, der - selv om han er ved at færdiggøre sin afhandling - afser tid til at være hukommelse for ph.d.’ernes problemer.

“Tidspresset er ph.d.’eres største problem. Der er ikke nok tid til at lave “et selvstændigt stykke forskning”, som der står i kravene. Og ph.d.-stipendiaterne fokuserer selvfølgelig meget på afhandlingen, for den bedømmes vi på i sidste ende. Men selve afhandlingen er nærmest formuleret som et residual til kursus- og pligtarbejds-forpligtelserne,” siger Christiansen, der henviser til, at evalueringsrapporten fra 20. januar (“Godt begyndt”) viste at der i det tre-årige forløb var indarbejdet for mange pligtelelementer.

“Arbejdsforpligtelsen bør reduceres. Ikke at vi har noget imod sideløbende arbejdsopgaver som undervisning i det, som er relateret til vores projekt. Men det er dårlig anvendelse af tiden, når nogle ph.d.’ere ikke kan modsætte sig at blive pålagt pligtarbejde, som ikke har noget med deres faglige projekt at gøre,” siger han. “Heller ikke alle pålagte kurser er lige relevante. Områder med forskerskoler har gode muligheder for relevante kurser, men det bør være sådan, at der i bekendtgørelsen stod, at der mindst skal være pligt til tre måneders kurser - i stedet for som i dag: at der er pligt til seks måneder, basta.”

Et andet påtrængende problem er **vejlederproblematikken**:

Han ser dog frem til, at en snarlig revision af reglerne vil betyde en præcisering af, at det skal være muligt at skifte vejleder.

Thomas Christensen er blandt initiativtagerne til et forsøg på at stifte et netværk for ph.d.-foreninger på de enkelte universiteter. Det er ikke hensigten at skabe en konkurrent til fagforeningerne, men at lave et forum, så man med større vægt kan fremføre sine problemer. Netværket holder stiftende møde den 29. september i København eller Odense, hvor man bl.a. vil drøfte vejlederproblematikken

(kontakt: tbc@TEM.DTU.dk).

jø

Vejleder-problem

En ph.d.-stipendiat kom på kant med sin vejleder

TB blev ansat som ph.d.-studerende hos den docent, som havde været hans specialevejleder. Specialet var gået meget godt og ph.d.-projektet var i forlængelse heraf. TB havde godt hørt, at docenten kunne være strid over for ph.d.’erne, men da specialet var gået godt, tænkte TB, at det skulle han nok finde ud af.

Det første halve år gik også udmærket. TB fik sågar skrevet en forskningsartikel, der sammenfattede det foreløbige arbejde.

Samarbejdet gik imidlertid skævt efter et halvt år. TB skulle lave nogle forsøg - 3D-proteinfoldningsprojekt - på et andet institut. Arbejdet ville normalt tage to-tre måneder, men vejlederen syntes at det tog for lang tid:

“Hans egentlige problem var nok, at han ikke følte at han havde fuld kontrol over min arbejdstid. Jeg arbejdede på det tidspunkt 8-16 dagligt, men han havde foreslået kontrolopringninger klokken 17 og på dage, hvor jeg var på kursus. Han beskyldte mig for ikke at arbejde og kaldte mig tilbage fra det andet projekt efter to måneder.”

Tilbage igen meddeler vejlederen, at medmindre TB arbejder 12-18 timer dagligt, må deres veje skilles:

“Det tog jeg til efterretning ved at arbejde på instituttet 9-10 timer dagligt. Jeg var nødt til at være der, når han kom og når han gik...”

Ren chikane

Næste problem opstod, da TB skulle på barselsorlov. Selv om vejlederens projekt holdtes økonomisk skadesfrit af fondsmyndigheden, markerede vejlederen, at barselsorlov var en usik for forskere, der skulle arbejde under ham. Og fire måneder inde i barselsorloven meddelte han så uden videre til TB og DTU’s administration, at ph.d.-stipendiatet var ophørt.

Det kunne han ikke ifølge reglerne, og DTU’s administration - som TB flere gange havde spurgt om mulighederne for vejlederskift - indkaldte til mæglingsmøde: TB henholdte sig til retten til tre måneders opretningsarbejde:

“Det prøvede vejlederen at blokere ved at hævde, at der ikke kunne komme en ph.d.-afhandling ud af mit arbejde, men det var - og er - jeg ikke i tvivl om, at det kunne der godt. Administrationen konstaterede, at jeg havde ret til de tre måneders ‘prøvetid’, men de kunne ikke tilbyde at jeg flyttede institut/vejleder. Og de krævede dagligt fremmøde hos vejlederen. Det måtte jeg så indgå på.”

Efter afslutning på barselsorlov kom TB tilbage, men han holdt kun i to dage: “Noget af det mest ubehagelige: ren chikane. Vejlederen krævede al kommunika-

tion på skrift og nedgjorde mit arbejde og så videre.”

Efter to dage fik TB job i et privat firma:

“Efter det, jeg har oplevet, er mit nuværende arbejde en fornøjelse. Mit arbejde bliver værdsat. Helt forskellig fra ph.d.-tilværelsen, så har det været svært at vænne sig til, at man kun har en otte timers arbejdsdag - og at det er tilladt at gå før chefen! Det har jeg endnu ikke vænnet mig til efter ti måneder.”

Vejlederen: For mine penge!

Problemet var, at ph.d.-ansættelsen skete på midler, som vejlederen havde skaffet:

“Han opfattede det ikke som mit projekt og mit eget ansvar at lave ph.d.-projektet. Han sagde udtrykkeligt, at det var “hans penge”. Derfor opfattede han os også som arbejdskraft, som han kunne disponere over i forbindelse med sine forskningsopgaver. Det betød, at den frihed, man andre steder har til at disponere sit forskningsprojekt, lukkede han af for, når det ikke passede i hans interesser,” fortæller TB.

At vejlederen disponerede over bevilningen betød også, at TB ikke kunne skifte vejleder, for hvor skulle ph.d.-stipendiet så komme fra?

“Han kan være noget lunefuldt og jeg har oplevet, at han blev sur, når jeg ikke nåede de resultater, som han forventede! Når jeg for eksempel en gang imellem læste hjemme, så sagde han, at det gjorde kun døgenigte!”

Manglende beskyttelse

TB har oplevet, at ph.d.-studerende mangler beskyttelse.

“Som reglerne er i dag, står man i et urimeligt afhængighedsforhold til vejlederen, hvis forpligtelserne er uklare. Der er ikke fastlagt rammer for, hvordan forholdet skal være mellem vejleder og ph.d.-stipendiat. Det betyder, at nogle steder findes der lokale regler, andre steder er det op til vejlederen.”

TB havde kun ret til en tre-måneders prøveperiode i tilfælde af konflikt samt en mæglingsprocedure. Han konfererede med sin tillidsrepræsentant om problemerne, men undlod at gå til fagforeningen, fordi det kunne forværre problemerne. Han var jobsøgende og ønskede ikke at gå til jobsamtale, hvor de havde hørt ude i byen, at han havde haft problemer tidligere.

“Jeg havde ingen rettigheder. Der burde være muligheder for at skifte vejleder og eventuelt institut...”

jø

Positiv særbehandling

Universitetet må gerne vælge en kvinde til en stilling, selv om hun ikke er helt så kvalificeret som en mandlig ansøger, siger EU-domstolen i en vejledende afgørelse. Men det er i strid med EU-retten at udpege en kvinde, hvis hun ikke er "tilnærmelsesvis jævnbyrdig"

Procedurer til positiv særbehandling af kvinder må ikke praktiseres sådan, at mænd med noget bedre kvalifikationer bliver vraget. Der må heller ikke laves opslag eller programmer, som har som sit (hoved-)formål at fremme kvinders (eller mænds) ansættelse i en stilling.

Det siger EU-domstolen i en vejledende afgørelse (i sag C-407/98 med dom af 6. juli 2000).

Dommen er imidlertid ikke entydig, for domstolen siger samtidig principielt, at det er tilladt at foretrække en kvinde, når kvinder og mænd er "jævnbyrdige eller tilnærmelsesvis jævnbyrdige", forudsat "at ansøgningerne vurderes objektivt under hensyntagen til alle ansøgernes særlige, personlige forhold". I praksis betyder formuleringen "tilnærmelsesvis jævnbyrdige" en åbning af den hidtidige praksis, som er gået ud fra jævnbyrdighed. I den forstand er dommen en blåstempling af den svenske praksis, hvilket er modsætningsfyldt idet svenskerne underkendes i den konkrete sag!

Konkret sag

Gøteborgs Universitet overtrådte EU-retten, da man i 1997 udpegede Elisabet Fogelqvist til et professorat i Hydrosfæreviden-skab frem for Leif Anderson på trods af at hans kvalifikationer var (dokumenter-bart) bedre end hendes.

Retten lægger i sin dom vægt på, at vel var det legalt at ansætte kvinder efter en bedømmelse, hvor det for eksempel ikke kommer kvinden til skade, at karrieren har været afbrudt af deltid-arbejde, (børne-) orlov eller lignende. Hensigten hermed er at forebygge de kønsmæssige ulemper, der kan være for kvinder.

EU-retten konstaterer imidlertid, at disse ligestillings-initiativer ikke betyder, at der måtte laves en positiv udvælgelses-metode, der giver kvinder fortrinsstilling, "hvis den positive udvælgelse ikke står i rimeligt forhold til formålet".

I den konkrete dom hedder det så, at den professor-kvalificerede kvinde ikke måtte foretrakkes frem for en mand, der er bedre kvalificeret. Som en underlig-gende præmis for dommen synes det at indgå, at der i Gøteborg var så stor forskel mellem ansøgernes kvalifikationer, at det ville være i strid med "objektivitet ved udnævnelsen" at udpege manden.

"Som jeg læser afgørelsen, underkendes Gøteborgs Universitets udpegning af en kvinde, fordi der var for stor forskel på kvalifikationer mellem hende og en mandlig konkurrent. Dommen siger, at

man ikke må tage en kvinde, der er kvalificeret lige over bundgrænsen, på bekostning af en mand, der er meget kvalificeret," siger **HH-professor Ruth Nielsen**, der som ekspert i erhvervsret også kender EU-lovgivningen.

Næse til svensk særlov

Sagen opstod som følge af den svenske højskoleforordning, hvoraf det fremgår, at der kan ske positiv særbehandling ved besættelse af en bestemt type stillinger som led i et ligestillingsinitiativ. Og helt særligt i den svenske ordning indgår så,

at der vil kunne vælges en kvinde, hvis hun blot bedømmes "kvalificeret" - og på trods af, at der er en mand, som objektivt set er bedre kvalificeret. Der må blot ikke være så stor forskel mellem deres kvalifikationer, at anvendelsen af positiv særbehandling kommer "i strid med kravet om objektivitet ved besættelsen af stillingen".

Hensigten med den positive særbehandling på højskole-området var som en engangsforestilling at lave positiv særbehandling på 30 professorstillinger.

Men EU-domstolen underkender i den aktuelle sag udnævnelsen af Elisabet Fogelqvist, fordi udpegningen er sket på bekostning af en mand, som er dokumenteret bedre kvalificeret, og fordi opslaget for ensidigt er rettet mod kvinder.

Objektiv bedømmelse?

Den faglige bedømmelse af ansøgerne viste nemlig, at alle vurderede Leif Anderson som den fagligt, videnskabeligt mest kvalificerede.

Det var tilmed sådan, at Anderson af indstillingsudvalget var den mest kvalificerede, en anden kvindelig ansøger (som senere trak sig) var den næstbedst kvalificerede og Fogelqvist landede på tredjepladsen.

Da nummer to ansøgeren havde trukket sig, blev bedømmelsesudvalget bedt om en ny indstilling, hvilket man nægtede, idet man stod fast på den foretagne vurdering, og idet man fandt forskellen mellem Anderson og Fogelqvist "betydelig". Hermed sagde udvalget så indirekte, at man ved at konstruere en argumentation for Fogelqvist ville komme i strid med kravet om objektivitet ved udnævnelsen.

På trods af bedømmelsesudvalget indstilling valgte Gøteborgs rektor så alligevel at tildele Fogelqvist professoratet, idet han anførte, at forskellen mellem ansøgernes kvalifikationer ikke var så stor, at positiv særbehandling ville være i strid med kravet om objektivitet.

Anderson klagede derfor til Overklagenævnet, som konstaterede, at kravet om objektivitet ikke må indebære, at der sker positiv særbehandling, såfremt det indebærer "en klar risiko for effektivitetstab inden for de nævnte områder, hvis den mest kvalificerede ansøger ikke blev udvalgt". Men Overklagenævnets afgørelse kolliderede ikke med Gøteborg-rektorens afgørelse, idet nævnet ikke vurderer, at forskellen mellem ansøgernes kvalifikationer ikke var særlig stor.

Men Overklagenævnet valgte efterføl-

gende at prøve den svenske lovgivning mod EU-retten. Og her blev man altså underkendt i den konkrete sag.

Det er nu op til de svenske instanser at tage konsekvensen af EU-domstolens vejledning. (Domstolen afgør ikke konkrete sager, men overlader dette til de nationale instanser.)

FREJA: Lige kvalifikationer

EU-dommen stiller spørgsmål ved den danske praksis:

Det danske FREJA-program, som bl.a. havde til formål at udnytte kvaliteterne i den yngre forskergeneration samt at "fremme kvindelige forskeres synlighed i forskningsverdenen", uddelte 78 millioner kroner i 1998.

Forskningsrådene fik dispensation fra ligebehandlingsloven, så programmet kunne baseres på positiv særbehandling. Det betød, at ved bedømmelse af ansøgninger inden for fagområder med kvindeunderskud, ville ansøgerne fra kvinder blive foretrukket, "når der ud fra en konkret vurdering af projekter og ansøgere var tale om lige kvalifikationer". Med denne formulering har man formentlig undgået at komme i den svenske klemme.

Programkomiteen valgte ved bedømmelse af ansøgningerne - ud over den faglige vurdering - at lægge vægt på ønsket om at øge kvinders synlighed inden for et forskningsfelt og/eller, at en bevilling kunne være af væsentlig betydning for en perspektivrig fastholdelse eller videreuddannelse af lovende kvindelige forskere.

Der indkom 327 ansøgninger, men de 22 mandlige ansøgere blev forbigået. 16 kvinder fik bevillinger i størrelsesordenen 2,5 - 8 millioner kroner.

Ansættelsesbekendtgørelse i strid med EU-regler?

EU-dommen kunne rejse tvivl om universiteternes nye ansættelsesbekendtgørelse. Ifølge den gamle procedure skulle bedømmelsesudvalget prioritere og rangordne ansøgerne. Nu er der kun krav om, at udvalget - uprioriteret - skal vurdere om ansøgerne er kvalificerede. Det skal ikke vurderes, hvem der er mest kvalificeret, fx om der er en mand, som er meget mere kvalificeret end en kvinde.

Denne passus i loven blev indført med Forskningsministeriets udtrykkelige intention om hermed at fremme muligheden for at udnævne kvinder frem for mænd.

Professoren Ruth Nielsen har tidligere arbejdet med kvindetret. Hun vil ikke sige, at ansættelsesbekendtgørelsen - som ikke udtrykkeligt skal pege på den mest kvalificerede og dermed kan begunstige kvindelige ansøgere - er i strid med EU-rettens afgørelse:

"Med Amsterdamtraktatens § 141, er der generelt sket en udvidelse af rammerne for en aktiv ligestillingspolitik, så der er flere muligheder. Man skal jo tænke på, at der typisk vil være flere kriterier i et stillingsopslag, og at dem med udnævnelseskompetencen skal tage hensyn hertil ved prioriteringen," siger hun.

EU-reglerne er forpligtende, men det enkelte medlemsland kan selv vælge at gøre brug af dette "vejledende" spillerum i den nationale lovgivning og administration.

Hvad er "tilnærmelsesvis jævnbyrdig"?

Ruth Nielsen ser ikke frem til flere klagesager ved ansættelser, når spillerummet for skøn er udvidet med formuleringen om, at kvinder kan vælges, når de blot er "tilnærmelsesvis jævnbyrdige":

"Rammen for skønnet er udvidet. Men historien viser, at alle ansættelsessager kan give fortolkningstvív, og mange klagesager er gået på, om bedømmelsesudvalget har taget alle aspekter med i bedømmelsen. Men grundlæggende skal de, der har udnævnelseskompetencen, selvfølgelig overholde reglerne. Ledelsen skal foretage en prioritering, og hvis der er en mand, der er topkvalificeret, så må ledelsen jo læse det i bedømmelsen og udpege ham - frem for at vælge en kvinde, der bare med nød og næppe bedømmes som kvalificeret..."

jø

Lex Olesen Larsen

Undervisningsministeriet ville ikke have Olesen Larsen tilbage, og sendte hele regningen videre til Grundforskningsfonden.

Ministerierne vil ikke tage ansvar for fondens administration

Undervisningsministeriet banede vejen for Peder Olesen Larsens særprægede kontrakt, da man spændte en guldrandet faldskærm ud for Olesen Larsen i 1991. Denne gik fra jobbet som forskningsdirektør i ministeriet til direktør/formand i Grundforskningsfonden. Ministeriet "tilkendegav" over for fonden - v. *formanden, direktør Peder Olesen Larsen* - at fonden skulle betale denne en fratrædelsesgodtgørelse på tre års løn, hvis hans seks-årige kontrakt ikke blev forlænget (*se FORSKERforum 136: Guldbelagt faldskærm*).

I dag forklarer ministeriet, at det var den daværende departementschef Inge Thygesen, som beordrede "teknisk assistance" til Olesen Larsen. Denne assistance kom til at bestå i, at Olesen Larsens advokat udarbejdede konceptet til "tilkendegivelsen", som ministeriet påtog sig, idet ministeriet ikke vurderede, at den tre-årige aftale var en "uforsvarlig" anvendelse af fondens midler.

Selve Grundforskningsfonden var opbygget som en halvoffentlig institution, som unddrog sig de almindelige statslige regler (om ansættelser, offentlighed i forvaltningen m.m.) og ministeriet ressonerede derfor, at fonden ikke behøvede at holde sig til statens lønregler. Undervisningsministeriet havde som tilsynsmyndighed kun pligt til at holde øje med, om forvaltningen var "forsvarlig".

Regningen sendt videre

Nok så væsentligt for ministeriet i 1991 var imidlertid at man fik eksporteret Olesen Larsen uden omkostninger af nogen art. Ministeriet ønskede udtrykkeligt ikke, at han skulle have en tilbagegangsret til ministeriet. Ministeriet havde cheftrængsel, idet Olesen Larsen rivaliserede med den daværende direktør Knud Larsen (som i dag er departementschef i Forskningsministeriet).

Med Olesen Larsens afgang kunne man simpelthen nedlægge en chefstilling, uden at det kostede en krone. I ministeriet var han åremålsansat forskningsdirektør (indtil 1993), med ret til en tilbagegangsstilling i lønramme 37. Men den regning sendte ministeriet altså videre til fonden...

Forskningsministeriet godkendte ikke

Heller ikke i Forskningsministeriet, som i dag er tilsynsmyndigheden, har man lyst til at tage ansvar for fondens forvaltning.

Ministeriet oplyser således, at man nok foretog "legalitetskontrol" af Olesen Larsens endelige aftrædelsesaftale i foråret 1998, men man godkendte den ikke. Det betyder på dansk, at ministeriet nok kendte aftalen, men man havde ingen kommentarer til den, da den ikke var åbenbart ulovlig...

jø

Se næste side...

Cowboyland

I Grundforskningsfonden fik Peder Olesen Larsen en kanonkontrakt, skabt i et miljø hvor han som formand og direktør selv bestemte spillereglerne. Han satte for eksempel sin gamle skolekammerat ind som fondens advokat, der skulle forsvare fondens interesser over for Olesen Larsens private advokat

Direktør og formand Peder Olesen Larsen styrede hele forretningen. Som direktør lavede han de oplæg, som han senere skulle tage stilling til som formand. Han indsatte en gammel skolekammerat som fondens advokat, der blandt andet skulle repræsentere fondens interesser mod Olesen Larsen, da dennes kontrakt skulle fastlægges! Og han fik en kanonkontrakt, hvis lige ikke findes i den offentlige forvaltning. I dag koster denne kontrakt Grundforskningsfonden ca. 771.000 kroner årligt i tre-fire år – mere end 2,3 mil-lioner kroner - selv om

Olesen Larsen for længst er fratrådt.

Som både formand og direktør i Grundforskningsfonden var Olesen Larsen i praksis "fondsejer". Gennemgang af hans personlige kontraktforhold afslører en fondsforvaltning med sine egne standarder - på tværs af de regler, som ellers gælder for offentlig virksomhed.

Der tegner sig et billede af en magtfuld person, der har skabt et særpræget beslutningsmiljø, som - hvis det overføres på fondens forvaltning af forskningsansøgninger - kunne give vragede ansøgere en underlig smag i munden...

Grundforskningsfondens første bestyrelse (set fra top): sociologiprofessor Aage Bøttger Sørensen, fysikprofessor Ole Hansen, teleforskningschef Erik Nielsson, Novo-direktør Ulrik V. Lassen (næstformand), Peder Olesen Larsen (formand og direktør), mikrobiologiprofessor Karin Hammer, afdelingsleder Gisela Sjøgaard, rektor Else Marie Bukdahl

Særdeles fordelagtig kontrakt i 1991

FORSKERforum er nægtet aktindsigt i de centrale dokumenter, men kan ud fra andre oplysninger sammenstykke begivenhedsforløbet i de dage, hvor Olesen Larsen fik sin kontrakt på plads. Det var en besynderlig proces, hvor han selv eller ham nærtstående personer indtog centrale roller i beslutningsgangen:

- I Undervisningsministeriet var det i 1991 Olesen Larsens private advokat, som på vegne af sin klient udformede det, der underskrives af ministeriet som en "tilkendegivelse" over for fonden: Han skal sikres tre års aftrædelsesløn, hvis han bliver gået i utide.

- Da kontrakten forhandles i Grundforskningsfonden, repræsenteres Olesen Larsen af sin private advokat, mens fondens interesser varetages af en advokat (*hrs. Arne Engel*) - som senere viser sig at være Olesen Larsens gamle skolekammerat.

Kontrakten kom til at operere samtidig med betydeligt bedre løn- og pensions-vilkår end Olesen Larsens tidligere ansættelse, selv om Undervisningsministeriet havde tilkendegivet, at han blot skulle opretholde lønniveauet fra sin daværende beskæftigelse som "forskningsdirektør".

"Vi kender ikke til fratrædelsesaftaler med godtgørelser i denne størrelsesorden"

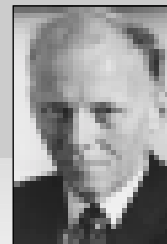
Kontorchef
Marianne Brinch Fischer,
Finansministeriet

Idet Grundforskningsfonden nægter aktindsigt har det ikke været muligt at få oplyst den præcise formulering i kontrakten, herunder hvor stor aftrædelsessum Olesen Larsen kunne gøre krav på.

Finansministeriet: Ud over statslige regler

I Finansministeriet finder man Olesen Larsens tre-fire årige aftrædelsesaftale for usædvanlig:

"Vi kender ikke til fratrædelsesaftaler med godtgørelser i denne størrelsesorden i forbindelse med midlertidige ansættelser. Alt andet lige er tre år meget, hvis man ser på de statslige regler. Hvis det var en almindelig åremålsansættelse

En fondsejers bratte fald

inden for staten, ville seks års ansættelse give seks måneders løn”, fortæller **kontorchef Marianne Brinch Fischer**, som tilføjer, at man kender til en tre-årsregel ved tjenestemænds rådighedsløn, hvis en stilling nedlægges.

“Fonden kan ikke siges at have overtrådt statens regler, idet det ikke var en statslig institution, som skulle overholde statens regler. Men det er uden for Finansministeriets kompetence at vurdere, om

- Hvorfor må offentligheden ikke kende Olesen Larsens eventuelle aftrædelsesaftale?

- Og hvorfor skulle aftrædelsesvilkårene hastes igennem i den sidste uge, før Olesen Larsen fratrådte den magtfulde dobbeltpost som formand / direktør?

fonden har ageret inden for rimelighedens grænser. Det skal vurderes af den tilsynsførende myndighed, Undervisnings- eller Forskningsministeriet”.

Aftrædelsesvilkår

Det har ikke været muligt for FORSKERforum at få oplyst, om den tre-fire års aftrædelsesforpligtelse indgik direkte i Olesen Larsens kontrakt. Og i fonden er der uenighed om denne forpligtelse.

Den tidligere næstformand i fonden, **Ulrik V. Lassen** (tidl. direktør i NOVO-Nordisk Fonden), var med til at udarbejde Olesen Larsens første kontrakt. På spørgsmålet om han ikke studsede over de formidable aftrædelsesbetingelser, svarer han: “Jeg vil overhovedet ikke udtale mig om den sag. Det har jeg slet ingen pligt til ...”

Den senere næstformand **Ole Hansen** var i udlandet, da kontrakten blev til i 1991. Men han husker kontrakten sådan, at den gav Olesen Larsen en kontraktlig beskyttelse i fonden, indtil dennes 67. år. I Undervisningsministeriet havde Olesen Larsen nemlig været tjenestemand med pension (afgang 70 år), og det var formentlig baggrunden for kontrakten, resonerer Ole Hansen.

Men de oplysninger er helt nye for den nuværende formand for Grundforsk-

ningsfonden, **Henrik Tvarnø**: “Jeg har ingen viden om en sådan forpligtelse. Det er helt nyt for mig, men det må Ole Hansen jo kunne dokumentere ...”

Olesen Larsen havde travlt i 1998

Forløbet viser, at Olesen Larsen havde travlt i februar 1998 med at forberede sin afgang fra posten som direktør/formand. Hans aftrædelsesvilkår var åbenbart så usædvanlige, at det var bedst at få dem afviklet inden den nye formand tiltrådte pr. 1. marts.

Den tidligere næstformand Ole Hansen og den nye formand havde en helt forskellig oplevelse af, hvordan aftrædelsesaftalen blev til. Hansen husker således, at den nye bestyrelsesformand Tvarnø var med til at acceptere aftrædelseskontrakten.

Tvarnø vil imidlertid ikke tage ansvar for det, som er foregået før hans tid:

“Det må bero på en erindringsforskydning fra Ole Hansens side. Aftrædelsesaftalen blev præsenteret som et fait-a-compli for mig, da jeg tiltrådte som formand, og ingen havde orienteret mig om aftrædelsesaftalen. Og jeg kan ikke forestille mig, at jeg ville indgå en tilsvarende kontrakt. Så lang-varig og dyr en aftrædelsesordning har jeg ikke fantasi til at indgå.”

“Jeg kan ikke forestille mig, at jeg ville indgå en tilsvarende kontrakt. Så lang-varig og dyr en aftrædelsesordning har jeg ikke fantasi til at indgå”

Henrik Tvarnø,
fmd. i Grundforskningsfonden

Ifølge Forskningsministeriets notater til sagen er det Tvarnø, som har den bedste hukommelse. Aftrædelsesaftalen var nemlig det sidste punkt, bestyrelsen behandlede inden Tvarnø trådte til. Det skete ved et bestyrelsesmøde den 23. februar 1998 - en uge før Olesen Larsen gik, og Tvarnø tiltrådte...

Foreholdt de nye oplysninger indrømmer Ole Hansen, at han nok husker forkert:

“Jeg har ikke nogen forklaring på, at bestyrelsen behandlede aftrædelsesvilkårene lige før Tvarnø tiltrådte - ud over at bestyrelsen ønskede at give en klar og positiv tilkendegivelse over for Peder Olesen Larsen”.

Peder Olesen Larsen var den mest magtfulde person i dansk forskning i perioden 1993-1998. I den periode delte han - sammen med syv-mands bestyrelsen - ca. 1,5 milliarder kroner ud til 31 forskningscentre.

Olesen Larsens exit skete, efter at han først havde lagt sig ud med forskningsminister Jytte Hilden, da denne varslede, at formands- og direktørposten skulle adskilles, fordi ansvarsplaceringen var uklar. Med Olesen Larsen som den skjulte pennefører protesterede den daværende fondsbestyrelse mod planerne, som i praksis ville indebære, at Olesen Larsen skulle fratages dobbeltposten.

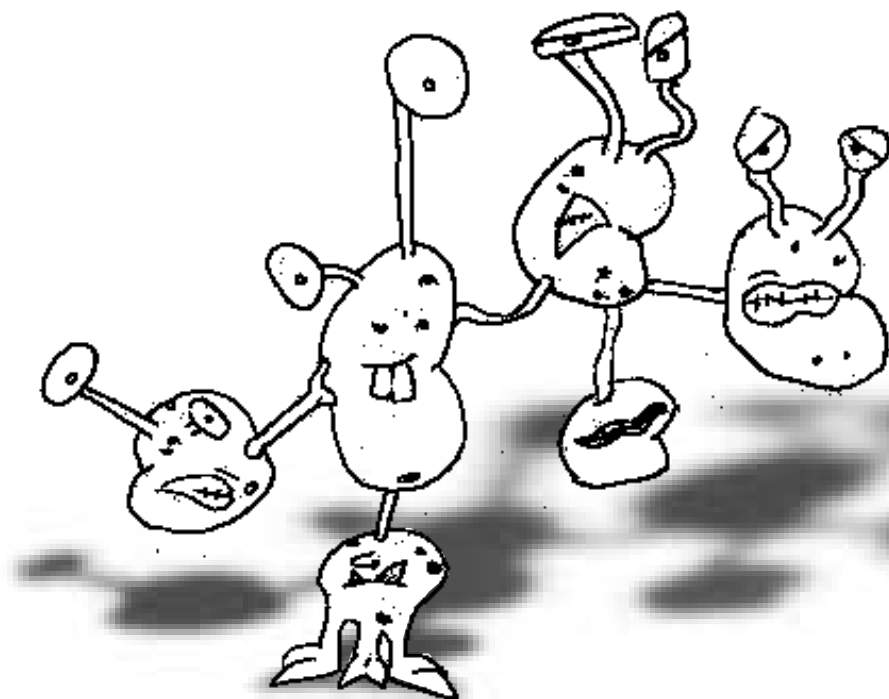
Dernæst fik Olesen Larsen en alvorlig næse i februar 1998 i den såkaldte matematiksag. Olesen Larsen havde set stort på de almindelige forvaltningsregler: ignoreret en klage over, at en international review'er selv var ansøger på det vindende projekt. Fondens sagsbehandling overholdt ikke de simpleste regler for skriftlighed i sagsbehandlingen, men forlod sig på uformelle møder og mundtlighed.

Sagen afslørede, at Olesen Larsen havde sine helt egne regler for, hvordan der blev taget faglige beslutninger i fonden. I matematik sagen vandt Århus-ansøgningen, mens det tabende DTU/KU-projekt stod tilbage med en fornemmelse af, at Olesen Larsens forvaltede, så hans egne favoritter blev fremmet.

Olesen Larsens syv-mands bestyrelse var imidlertid langt fra enige i, at Olesen Larsen skulle afgå: “Jeg - og bestyrelsen - syntes, at han blev uretfærdigt behandlet. Han havde jo ikke syndet, men gjort et fremragende arbejde med at få fonden op at stå,” siger den daværende næstformand i fonden, Ole Hansen.

Det er fan' me uhyggeligt!

Den nyligt udgivet rapport om dr. Pusztai's forsøg med gen-kartofler er spændende som en kriminalroman

Rapporten om den ungarsk-skotske genforsker Arpad Pusztai og hans forsøg med gensplejsede kartofler bør *også* rubriceres blandt kriminalromanerne. Den har alt, hvad der hører til genren: et spændende plot, stærke kræfter, der agerer i det skjulte, skurke, helte og detektiver.

Her skal ikke gås i enkeltheder med selve sagen, som blev omtalt i FORSKERforum nr. 124, maj 1999. Men med rapporten "Dr. Pusztai's forsøg med gen-kartofler - døm selv" er der givet en samlet fremstilling af hændelsesforløbet, lige fra dr. Pusztai såede tvivl om anvendeligheden af gensplejsede kartofler til menneske- og dyreføde til hans brutale og nådesløse afsked fra det skotske Rowett Research Institute.

Det er af børn og fulde folk, man skal høre sandheden, siges det. Og af pensionister, kan vi tilføje. For forfatteren til rapporten om dr. Pusztai er nemlig pensioneret civilingeniør **Rolf Lemcke**.

Forfatteren er helt på det rene med, hvor vanskeligt det kan være for aktive forskere at udtale sig om sager som Pusztai's. "De kan risikere at sætte meget på spil, hvis de går ind i en sag som den her. De skal jo have deres forskningsbevillinger og tænke på deres karrieremuligheder. Jeg derimod er pensioneret, så mig er der ingen, der kan røre," siger han.

Pusztai's forskning enestående

Lemcke leverer en grundig gennemgang af hele sagen, forudsætninger for den, de væsentlige spørgsmål i den og konsekvenserne af den. Med sin rapport forføl-

ger han flere mål: dels at få Arpad Pusztai rehabiliteret, både forskningsmæssigt og menneskeligt, dels at rejse spørgsmålet om forskningens reelle frihed og uaf-

"Rapporten er en grundig gennemgang af de eneste tilgængelige videnskabelige forsøg, der er udført med gensplejsede kartofler. Rapporten handler også om, hvad intriger, magtkampe og misforståelser fører til af menneskelige tragedier i den videnskabelige verden, og hvad der sker, når prestige, penge og en stærk industris økonomiske interesser er i fare. Alt dette til stor ulempe for menneskehedens sundhed og trivsel, men sandelig også for genteknologiens troværdighed og den videnskabelige moral."

Citat: Bodil Søgaard,
forskningslektor ved Den Kgl. Veterinær- og Landbohøjskole

hængighed af erhvervs-mæssige og økonomiske interesser og dels at pege på det faktum, at de kriterier, der benyttes ved godkendelser af gensplejsede fødevarer, er helt utilstrækkelige.

Det allermest foruroligende ved sagen er måske, at der i dag ikke eksisterer

nogen forskning af den type, Pusztai og hans kolleger var i gang med, nemlig at undersøge hvordan gensplejsede fødevarer påvirker dyr og mennesker. Et spørgsmål, der herhjemme igen var aktuelt for en måneds tid siden i forbindelse med Fødevaredirektoratets afsløring af for store mængder gensplejset materiale i mange daglidags fødevarer.

"Pusztai-sagen er et eksempel på firmaers hensynsløshed og hvor stor deres indflydelse er. I meget stor udstrækning kontrollerer de den bioteknologiske forskning, og det her er et eksempel på, hvordan det gøres i praksis. De prøver at forhindre fri forskning, hvis de kan, for eksempel ved ikke at give bevillinger til forskerne," siger Rolf Lemcke.

Med sin rapport har Rolf Lemcke ikke sagt det sidste ord i Pusztai-sagen. Pusztai skal skaffes oprejsning og hans forskning skal videreføres. "Nok har Pusztai ikke ført noget entydigt bevis for det skadelige ved at spise genmodificerede produkter, men har taget hul på bylden. Man ved faktisk ikke, *hvordan* man skal finde ud af, om det er skadeligt eller ej. Det er selve undersøgelsesmetoden, det drejer sig om," pointerer Rolf Lemcke.

Kilde:

Dr. Pusztai's forsøg med gen-kartofler - døm selv.

En rapport af Rolf Lemcke fra Oplysning Om Genteknologi. 60 sider, 100 kr. Kan købes i boghandel

Tegning: Kasper Michael Römer-Bruhn

Den danske forsker Thorkild Bøg-Hansen står bag initiativ til at skaffe Arpad Pusztai
- og den fri forskning - oprejsning

Thorkild Bøg-Hansen, docent i proteinbiologi ved Panum Institutet i København, har oprettet sin egen hjemmeside til støtte for Arpad Pusztai. Oveskriften til denne artikel er hjemmesidens adresse.

“Jeg er gået ind i sagen, fordi Pusztai er blevet behandlet, som han er. Han er blevet afskediget, man har konfiskeret hans noter, man har sagt til ham, at han ikke må fortælle noget til nogen som helst, og hvis han alligevel gør det, vil han blive retsforfulgt. Han har fået nøje instrukser om, hvad han må og ikke må. Det eneste, Pusztai sagde, var, at han ikke ville spise de gensplejsede kartofler. Og det blev han afskediget på,” svarer Thorkild Bøg-Hansen på spørgsmålet om, hvorfor han har engageret sig i denne sag.

På hjemmesiden foregår en livlig debat, ikke alene om selve Pusztai-sagen, men også om forskningen i genmodificerede organismer (GMO) i almindelighed. Thorkild Bøg-Hansen gik sammen med en østrigsk og belgisk forsker om at formulere et memorandum til fordel for Pusztai, og de skaffede tilslutning fra 23 forskere i 13 lande ved netop at bruge Thorkild Bøg-Hansens hjemmeside.

Senil og forvirret

Ledelsen ved det skotske forskningsinstitut, Arpad Pusztai var ansat ved, erklærede blandt andet Pusztai for “senil” og “sindsforvirret”. Men både denne og andre påstande om Pusztais forskning blev manet i jorden af forskerkollegerenes memorandum. Desuden fik Pusztai igen lov at udtale sig og en såkaldt “alternativ rapport”, som Pusztai havde udarbejdet, blev nu også pludselig tilgængelig.

“Det korte af det lange er, at vi ikke ved noget. Pusztai har løftet en flig, der kan antyde, at der kan være alvorlige problemer ved at spise gensplejsede produkter. Men vi ved det ikke, fordi det simpelthen ikke er undersøgt,” siger Thorkild Bøg-Hansen.

Thorkild Bøg-Hansen kalder de private firmaer “enormt griske i de her sager, men heldigvis formår forbrugerne at gøre indtryk på dem”. I den forbindelse noterer han sig, at McDonalds ikke bruger gensplejsede kartofler, fordi europæerne siger, de kan være farlige.

Personlige angreb

Thorkild Bøg-Hansen har også måttet betale sin pris for at engagere sig i Pusztai-sagen. “Du kan jo selv gætte dig til hvor mange fra erhvervslivet, der ønsker at indgå i et projekt med en forsker, der bare én gang har været kritisk over for resultater opnået i forbindelse med erhvervslivet

eller med gensplejsede afgrøder,” siger han retorisk og fortsætter:

“Jeg har fået at vide, at jeg er en mand, man ikke kan samarbejde med på grund af Pusztai-sagen. Min identitet som forsker angribes, og det berører mig meget dybt.”

Spørgsmålet er så, om dette forskningsområde så slet ikke er til at nærme sig?

Thorkild Bøg-Hansen: “Jo, men kun på den måde at de bevilgende myndigheder lægger stilen om, så der ikke automatisk skal indgå midler fra erhvervslivet i et projekt, for at man overhovedet kan få en bevilling. Erhvervslivet skal ligesom forskerne udvise fornuft og forstandighed i samarbejdet. Det er et forfængeligt ønske, det ved jeg da godt.”

Er det farligt?

Til sidst kunne vi ikke nære os for at spørge Thorkild Bøg-Hansen, om han mener, det er farligt at spise genmodificerede produkter.

“Jeg tror det ikke... Jeg ved det ikke... Et af mine meget gode minder er fra dengang, jeg som ung sammen med min kæreste var på tur gennem Tyskland. Vi standser ved en skov op til en majsmark. Vi går en tur i den og æder nogle af majsene. Aldeles pragtfuldt, sådan en stjålen majscolbe. Den smager godt. Det samme kan mine børn ikke gøre med sikkerhed. Med den nye teknologi har vi indskrænket vores muligheder for frie valg.”

mt

Spørgsmål ved analysemetoder

Under interviewet med Thorkild Bøg-Hansen om Pusztai-sagen kommer han kort ind på den aktuelle danske debat om indholdet af genmodificeret materiale i fødevarer.

Fødevederedirektoratet havde i 78 produkter fundet 25 med genmodificeret materiale, heraf 8 med mere end 1%. Ifølge loven skal varer med mere end 1% genmodificeret materiale mærkes - og det var de ikke. Dansk Industri gik straks i rette med Fødevederedirektoratets analysemetoder og påpegede, at myndigheder og virksomheder ikke har noget fælles grundlag af analysere ud fra.

På stedet gav Thorkild Bøg-Hansen tilsagn om at han personligt vil tage initiativ til at sætte fokus på de danske analysemetoder og -resultater. Det vil ske i dette efter-år gennem *Bioteknologikontaktudvalget i Ingeniørforeningen i Danmark (IDA)*.

Sektorforskning

Efter sommerens hede debat vil ingen sige noget om sektorforskningens relationer til det politiske system. Alle træder vande, viser FORSKERforums rundspørge...

Ingen konkrete ændringer. Ingen ny struktur. Sådan er den umiddelbare reaktion på sommerens debat i medierne om sektorforskningens uafhængighed:

“Diskussionen om vi skal organiseres på den ene eller den anden måde er løbende, den har vi rimelig permanent. For os er det kun et spørgsmål om, hvad det politiske system selv vil,” siger **Ib Knudsen, chef for Fødevarerdirektoratets Institut for Fødevarerikthed og Toksikologi under Fødevareministeriet.**

En af Ib Knudsens medarbejdere er Carl-Henrik Brogren, som var med til at sætte ild til den principielle debat, da han udtrykte følgende i Weekendavisen:

“Vi oplever, at der en forventning om, at vores forskning helst skal bekræfte og understøtte den eksisterende lovgivning, selv om rækkefølgen jo burde være omvendt.”

Det startede en intens debat om (sektor)forskningens uafhængighed - eller afhængighed, om man vil - af det politisk-administrative system i ministerierne. Med modindlæg af en minister, en departementschef og kolleger til Brogren.

En del af kollegerne undsagde Brogren: “Vi stiller os helt uforstående over for hans antydning af, at vi som forskere her på stedet bliver presset til at arbejde mod bestemte konklusioner,” skrev de.

Også “hans” minister, Ritt Bjerregaard, gik i rette med den vantro. Hun udbad sig dokumentation for Brogrens påstand.

En artikel blev ikke trykt

Brogren måtte medgive, at der ikke var sket en “politisk indblanding i formidlingen af resultater om antibiotika-resistens til det politisk-administrative system”.

Hvad der derimod stadig står fast er, at en medarbejders indlæg i Fødevarerdirektoratets daværende forbrugerblad “LST-nyt” om antibiotika-resistens ikke blev trykt, selv om medarbejderen blev opfordret af sin chef til at skrive artiklen.

Spørgsmålet er derfor stadig: *Hvorfor ønskede Levningsmiddelstyrelsens daværende direktion ikke denne artikel trykt i “LST-nyt”?*

Hvad vil politikerne?

Er Ib Knudsen fra Fødevareinstituttet selv tilfreds med den nuværende struktur?

“Jeg er da spændt på, hvad udviklingen vil føre til, men for os er det et spørgsmål om, hvad det politiske system selv vil,” siger han.

Sommerens debat giver ikke institutchefen nogen umiddelbar anledning til at foreslå ændrede strukturer for sit institut. “Næh, hvorfor skulle det det,” spørger han.

På et møde, han har indkaldt med medarbejderne d. 18. september, vil spørgsmålet da blive drøftet, siger han: “Men det har vi jo altid gjort med jævne mellemrum.”

Den nyudnævnte direktør for Fødevarerdirektoratet, **Per Harding Kristiansen**, er heller ikke indstillet på at lade sig interviewe om der er tilstrækkeligt vandtætte skotter mellem politikerne og forskerne i Fødevareministeriet. Han henviser i stedet til departementschef Poul Otosen, som igen henviser til en kontorchef, som for øjeblikket ikke kan oplyse nærmere om spørgsmålet. Og ministeren er ikke at træffe.

Føljetonen fortsætter derfor i næste nummer af FORSKERforum.

mt

Vise mænd

Vismændene stillede til spanking hos politikerne i forsommeren. Statsministeren kaldte vismændenes ØMU-analyse for “fagøkonomisk dårlig” og tilføjede, at et nej vil betyde noget for den månedlige husleje: “Det er muligt, det ikke betyder ret meget for de vise mænds skrivelser, men det betyder ret meget for danske lønmodtageres dagligdag”. Finansminister Lykkesoft udnævnte DØR-rapporten til “en eksercits i det tomme, teoretiske rum”.

Normalt hives de økonomiske vismænd frem som den ypperste økonomiske sagkundskab. De holder sig inden for den traditionelle nationaløkonomi - og kan dermed ikke beskyldes for at være venstreorienterede. Af og til kommer de med analyser, som rammer ind i den dagsaktuelle debat, og så mødes de med kritik. Det skete sidste år, da rådet præsenterede en rapport, som konkluderede, at dansk økonomi ikke kan holde til indførelse af den sjette ferieuge, som var et af B-sidens krav til overenskomstforhandlingerne! Men kritikken dengang var ikke nær så hård, som den kritik, der mødte dem efter euro-rapporten i maj måned.

Vismændenes økonomiske analyse

De vise mænd havde analyseret sig frem til, at de danske fordele ved tilslutningen til Euroen er små og usikre. De gjorde det på et udtrykkeligt økonomisk grundlag med understregning af, at man ikke bevægede sig ind på de mere politiske faktorer. Om ØMU'en (den økonomiske og monetære union), noterede man, at ØMU'en mere er et politisk end et økonomisk projekt. Og vismændene understregede samtidig, at redegørelsen ikke vurderede de mulige indirekte økonomiske betydning af den ændrede politiske placering, som Danmark vil få ved at indtræde i ØMU'en: “Dette gælder eksempelvis den økonomiske betydning af medindflydelse på beslutningsprocesserne i valutaunionen og følgerne af suverænitetsafgivelse. Formandskabet har ikke fundet det muligt at skønne over konsekvenserne af disse spørgsmål på et fagøkonomisk tilstrækkeligt solidt grundlag”.

Vismændene vurderede samtidig de økonomiske fordele og ulemper for at være “små”. Det var en vurdering af, om der var økonomiske “effektivitetsgevinster” som kunne opveje omkostningerne ved at give afkald på en national mulighed for at føre en selvstændig kurspolitik (fx en kursjustering). Men de understregede igen, at de ikke kom ind på de poli-

under pres

Vismænd mødt af politisk stormvejr, da de kaldte de økonomiske fordele ved tilslutning til euro'en for små og usikre. Men vores analyse var jo strengt fagøkonomisk, lød deres forsvar

tiske faktorer, som kan få betydning for Danmarks valutariske valg.

Intern uenighed i DØR

Analysen var lavet af de tre overvismænd (formand KVL-professor Niels Kærgård, KU-lektor Jørgen Birk Mortensen og HHK-professor Søren Bo Nielsen), hvis konklusioner også blev mødt med indsigelser fra Det økonomiske Råds øvrige medlemmer (såvel fagøkonomer som repræsentanter fra interesseorganisationer).

Den skarpeste kritik kom fra interesseorganisationer med socialdemokratisk bagland. LO-topfolkene kaldte ØMU-afsnittet for det ringeste, som vismænd havde frembragt i mands minde.

Selv om flere departementchefer havde travlt med at forsikre, at deres kritik var fag-økonomisk og ikke politisk motiveret, så var deres budskab dog ikke til at tage fejl af: Vismændene havde ikke udfyldt deres rolle. Finansministeriets chef - som måneder forud havde lagt navn til en rapport, der nogle måneder før kom til en mere ØMU-positiv konklusion - kaldte analysen "fagligt svag".

Jomfrunalsk

En af de særlige sagkyndige økonomer Niels Thygesen - som for en del år siden var med til at udarbejde Delors-rapporten - var måske den mest kritiske. ØMU-kapitlet udelader at omtale de "politiske overvejelser, til trods for at de her har et klart økonomisk indhold":

"Formandsskabets jomfrunalske holdning til hvad der er økonomi - og dermed til hvad man som fagøkonom kan udtale sig om - har bidraget til at gøre kapitlet så snævert, at det kun kan påkalde sig begrænset interesse", noterede økonomiprofessoren, og konstaterede i øvrigt, at det havde været "forfriskende", om man havde vurderet betydningen af dansk deltagelse i beslutningerne i Euroland.

Hvis rapporten blev mødt med vrede i regeringen, som læste analysen som en håndsrekning til EU-modstanderne, så blev den også modtaget som ubekvem på visse aviser.

Nogle aviser fulgte kritikken op i ledere: "Vismændene går nej-sigernes ærinde", hed det i en BØRSEN-leder. Og i den regeringsvenlige POLITIKEN stillede erhvervsredaktøren spørgsmålstegn ved vismændenes klogskab: "Vismandsinstitutionens problem er, at den faglige tyngde er på retræte, og respekten for institutionens faglige indsigt har været for nedadgående", skrev han i en kommentar og fandt det bemærkelsesværdigt, at såvel

Nationalbanken, departementchefer havde fundet anledning til "en offensiv" kritik af vismændenes faglige indsigt, dels gennem direkte udtalelser til medierne, dels gennem debatindlæg.

"Denne systematiske mistænkliggørelse (fra politikere og interesseorganisationer, red.) af uafhængige rådgiveres økonomiske analyse har ledt os til at fremsætte denne fælles protest. Protesten er ikke en støtte til hverken dansk deltagelse i valuta-samarbejdet eller det modsatte, men alene et uafhængigt fagligt modsvar til disse udtalelser.

Blandt økonomer er der såvel tilhængere som modstandere af dansk deltagelse i euroen, og ligeledes er der ingen herskende konsensus om størrelsesordenen af de tab og gevinster dansk deltagelse vil afstedkomme.

Når ledende politikere beklikker fagligheden af såvel råd som rådgivere, er det uheldigt for al fremtidig faglig vurdering og rådgivning. Hvis sagkyndige mener, at jorden er rund, er det deres pligt at fortælle det også selv om der måtte være politikere, der mener, den er flad. De forskellige måder hvorpå deltagelse i ØMUen henholdsvis udvider og indskrænker de fremtidige handlingsmuligheder med hensyn til valutakurspolitik, skal økonomer selvfølgelig gøre opmærksom på."

(Støtteerklæring af 25. maj)

Regeringens politiske problem

Oppositionsavisene Jyllands-Posten og Berlingske Tidende skosede regeringen for kritikken af vismændene. De påpegede, at især den socialdemokratiske euro-taktik var lagt an på økonomiske og ikke politiske argumenter. Deres kampagne er lagt an på trygheden - dvs. den økonomiske tryghed - som har været regeringens strategi. Ja til euroen er "Bedst for Danmark".

Økonomiminister Marianne Jelved har sagt at et nej til euroen er et nej til lav inflation og høj beskæftigelse.

De borgerlige partier - især Venstre - har ikke haft de store problemer med vis-

mændenes rapport, idet de har holdt fast på, at euroen kun er en del af det politiske samarbejde, som de ønsker sig.

Og CD's Mimi Stilling Jakobsen sagde det meget direkte: "Euroen er et politisk projekt for mig. Om vi vinder lidt eller taber lidt ved at være med, spiller ingen rolle for mig. Jeg vil hellere lytte til Bob Dylan end på vismændene".

Økonomers begrænsning?

Kritikken kunne forstås som et forsøg på af anfægte DØR's objektivitet. En række uafhængige (universitets-) økonomer erklærede dog rådet deres støtte. Det var ikke en støtte til DØR's faktiske analyse, men en understregning af rådets uafhængighed ← (se boksen til venstre)

I sagens efterdønninger siger sekretariatschef i DØR, Peder Andersen:

"Vismændene gjorde såmænd ikke noget andet end tidligere. Man fremlagde en analyse, der udelukkende havde en økonomisk vinkling. Vismænd må holde sig til det, de har forstand på. Sådan plejer det at være, men forskellen denne gang var, at der opstod en større politisk og mediemæssig blæst om analysen. Og kerneproblemet var så, at nogle - politikere og interesseorganisationer meget hurtigt gik ud og såede tvivl om konklusionerne - selv om man kan sige, at disse kun marginalt afviger fra andre strengt økonomiske analyser, fx Hoffmeyer-rapporten".

At begrænsningerne - at DØR ikke gik ind i de politiske aspekter - betød ikke at vismændene undgik kritik:

"Begrænsningerne kunne ikke siges tydeligere. Det er jo ikke ukendt for os at noget læses forskelligt. Og det er jo en helt naturlig del af samfundsvidenskabernes. Men det blev nok tydeliggjort i denne sag, hvor de fleste rådsmedlemmer på forhånd havde lagt sig fast på deres euro-synspunkter", siger sekretariatschefen, der er vismændenes rådgiver.

Kontroversen stiller spørgsmål ved, hvad økonomer kan udtale sig om:

"Der er ikke nogen økonomer, der har hævdet at de har redskaber, som kan opgøre de samfundsøkonomiske konsekvenser af en ændret placering i Europa. Spørgsmålet er så, om formandsskabet har været mere puritanske end vi havde behøvet. Det er da en interessant diskussion, men det må andre vurdere. Vismændene har fulgt samme linie som tidligere ..."

jø

...se lederen på side 2.

Pension uden exit

Pensionering er for de fleste universitetslærere ikke længere et endegyldigt exit fra arbejdsmarkedet.

Det er snarere begyndelsen på en ny type beskæftigelse, fortæller engelsk undersøgelse lavet af Barbra Tizard. Men universiteterne forstår ikke at udnytte de ældres viden ...

Som den øvrige befolkning lever universitetslærere længere og fører et sundere liv, men lader sig samtidig tidligere pensionere end før. Det må vække bekymring, at deres dyrt købte færdigheder og erfaringer dermed går tabt for samfundet i en tid, hvor videregående uddannelse bliver mere udbredt.

Jeg gennemførte derfor en spørgeskemaundersøgelse blandt samtlige universitetslærere, der havde ladet sig pensionere mellem 1993 og 1995 fra 34 gamle britiske universiteter. (*Svarprocenten på 71 procent gav et udvalg på 1.295*).

Størsteparten lod sig pensionere før tid, heraf en tredjedel i alderen fra 50 til 59, og yderligere en tredjedel fra 60 til 64. Nogle var trådt tilbage imod egen vilje - næsten en femtedel oplyste, at de var blevet presset til at gå af. De hyppigste begrundelser for at lade sig pensionere var utilfredshed med universitetet, og at man var blevet tilbudt en økonomisk favorabel fratrædelsesordning. De største beklagelser gik på presset fra det stigende antal studerende, 'Thatcherisering', forskningsevalueringer og urimeligt store krav om evalueringer og papirarbejde. Men bredere kulturvirkninger har nok også spillet en rolle - overalt i den vestlige verden og i en lang række erhverv, er pensionsalderen for nedadgående.

De fleste universitetslærere (*to tredjedele af dem, der gik af før tid, og næsten halvdelen af dem, der trak sig tilbage som 65-årige eller ældre*) var ved pensioneringen ansat på deltid ved en højere læreanstalt, hvor de typisk underviste ved deres eget institut på en treårig kontrakt. Nogle få (*4 procent*) - tiltrådte stillinger ved universiteter i udlandet, oftest på fuld tid.

Tre til fem år senere var næsten halvdelen af udvalget stadig ansat ved universitetet. Et lignende antal havde fået anden beskæftigelse, for det meste på deltid, uden for universitetet - mange beskæftiget i begge slags stillinger. Kun et meget lille mindretal, 3 procent, havde foretaget et fuldstændigt karriereskift og var nu beskæftiget f.eks. i antikvitetshandel eller hundeavl. Resten gjorde direkte brug af deres faglige kvalifikationer, f.eks. ved konsulentvirksomhed, skrivning, undervisning, selvstændig erhvervsvirksomhed, eller som medlem af et statsligt råd. Alt i alt havde

- 72 procent af mænd under 60 år,
- 69 procent af 60-65 årige,
- 54 procent af 66-68 årige, og
- 58 procent af 69-74 årige

lønnet beskæftigelse. (*En del færre kvinder var i beskæftigelse*).

Beskæftigelsesgraden er væsentlig større end blandt den øvrige befolkning, hvor f.eks. kun 7 procent af mænd i alderen mellem 69-74 har lønnet beskæftigelse.

Pensionering er således for de fleste universitetslærere ikke længere et endegyldigt exit fra arbejdsmarkedet på et på forhånd fastsat tidspunkt. Det er snarere begyndelsen på en ny type beskæftigelse - på deltid, varieret, og uden nogen forudselig slut. Forandringen er sket som følge af økonomiske stramminger.

Og så sker det ud fra et ønske om at bane vejen for nye erhvervsstrategier som f.eks. at engagere konsulenter til specifikke opgaver i stedet for at bruge fastansatte. Ingen tvivl om, at det er populært hos mange universitetslærere, der foretrækker at arbejde på deltid mens de får udbetalt pension; der er færre administrative opgaver og mere tid til andre interesser eller til deres eget akademiske arbejde. (*Kun 16 procent udtalte, at de havde foretrukket at gå af senere, end de gjorde, og kun 4 procent oplyste, at de var mindre tilfredse som en konsekvens af at være gået på pension*).

Kun 15 procent - angiveligt i kraft af deres deltidsbeskæftigelse - udtalte, at de havde økonomiske bekymringer. Altså er universitetslærere bedre stillet end i de fleste andre erhverv, hvor der på trods af mangel på kvalificeret arbejdskraft som oftest ikke er mulighed for passende deltidsbeskæftigelse efter pensioneringen.

Ikke desto mindre går der færdigheder tabt for universiteterne. I en tid med stigende levealder og stadig flere studerende forekommer det fornuftigt at sætte den obligatoriske pensionsalder op, selv om det vil være dybt upopulært hos medarbejdere og arbejdsgivere.

Universitetslærere har desuden tendens til at fortsætte med forskellige andre, som regel ulønnede, akademiske aktiviteter, f.eks. konference-deltagelse, anmeldelse, skrivning og redigering af akademiske bøger og artikler. Næsten halvdelen forskede, også med henblik på bogudgivelse. To femtedele oplyste, at de brugte halvdelen eller mere af deres tid på akademiske aktiviteter, til trods for at de ikke havde bred adgang til universitetets resurser, f.eks. et arbejdsrum, adgang til laboratorier, til e-mail eller til edb-faciliteter. Kun en femtedel var hverken i akademisk beskæftigelse eller involveret i andre akademiske aktiviteter. På grund af omfanget af deres akademiske engagement, spillede de mere sædvanlige pensionistaktiviteter ikke nogen rolle i deres liv. Mindre end en fjerdedel udførte frivilligt arbejde mere end bare en gang imellem, og kun en tredjedel oplyste, at interesser ud over deres arbejde optog en stor del af deres tid.

Selv om universiteterne har opfordret til tidlig pensionering, har de samtidig udvist ringe interesse for at støtte de akademiske aktiviteter, som mange universitetslærere, især

professorer og docenter, fortsætter med ind i alderdommen. Universitetslærerne beklagede sig tit over, at de savnede status, og at deres faktiske og potentielle bidrag ikke blev anerkendt. Efter pensioneringen blev de ikke opfordret til at fortælle om deres arbejde og fik heller ikke mulighed for det.

Blandt forslagene til, hvordan situation kunne forbedres, var: at de, der var aktive på universitetet, skulle tildeles status som **æresmedarbejdere**; at der skulle oprettes et register over dem, der var villige til at påtage sig akademiske opgaver; at man etablerede særlige centrer til støtte for forskningsarbejde efter pensioneringen; og at der skulle være større adgang til forskningsmidler og konferencepenge for dem, der er pensioneret. Nogle, som ikke længere underviste, udtalte, at de gerne stillede sig til rådighed for de studerende m.h.p. at varetage en række opgaver, som p.t. bliver forsømt, f.eks. sjælesorg, special- og individuel undervisning.

I betragtning af, hvor trængt universiteterne er blevet, forekommer det kortsigtet ikke at tage det bidrag alvorligt, som de pensionerede lærere kan levere. Der er brug for at udvikle en kultur inden for universitetet - og samfundet i det hele taget - hvor det regnes for givet, at de pensionerede lærere, der har lyst, fortsat har mulighed for at bidrage til det faglige arbejde.

Barbra Tizard, FBA, er professor emeritus ved det pædagogiske institut, Institute for Education, London.

Kilde: THES, 24-03-00

Oversættelse: Martin Aitken

SSF og forskerskole-sagen

Replik v. lektor PER H. JENSEN, Aalborg Universitet

I forrige nummer af FORSKERforum bragtes nogle artikler (*se nummer 135: Forskningskartel*), der belyste omstændigheder omkring Det Samfundsvidenskabelige Forskningsråds oprettelse af et "Center (forskerskole) i integration, produktion og velfærd". I sidste nummer besvarede Morten Kelstrup, der er medlem af SSFs forretningsudvalg, artiklerne på rådets vegne (*se nr. 136: SSF's kommentar til sagen om forskerskolen*).

Der er tale om et indlæg, som jeg som hovedansøger for det tabende Aalborg-konsortium ser mig nødsaget til at korrigere:

Kelstrup anfører, at SSF "går ind for faglighed i vurderingerne, åbenhed, konkurrence og nøje overholdelse af habilitetsreglerne". Dette er prisværdige principper, som ingen kan være uenige i. Her til kan lægges forvaltningsmæssig korrekt sagsbehandling. Desværre er ingen af disse principper efter Aalborg-konsortiets opfattelse blevet efterlevet i denne sag. Det har vi over for SSF nøje redegjort for skriftligt. Korrespondancen med rådet er omfattende og kan ikke detaljeret gengives her.

Jeg skal nøjes med at give et par illustrationer af, hvordan SSF har afvejet fra sine egne principper.

I. Allerede inden vi indsendte vor ansøgning, tilkendegav vi over for SSF, at rådet havde indført betingelser i udbudsmaterialet, som kunne forhindre fri konkurrence. Det fremgik af udbudsmaterialet, at "Centret tænkes etableret af et konsortium baseret på en samarbejdsaftale mellem flere forskningsmiljøer inden for området, herunder både universitets- og sektorforskningsinstitutioner".

På velfærdsområdet findes to store sektorforskningsinstitutter, nemlig SFI og AKF. Hvis de besluttede sig for at indgå i samme konstorium, kunne de frit vælge, hvem de ville samarbejde med i en automatisk vindende koalition. De ville med andre ord kunne danne et kartel. Det var præcist, hvad der skete.

På denne baggrund skrev dekan Margrethe Nørgaard, Aalborg Universitet, til SSF og forespurgte: "om et konsortium bestående alene af universitetslovsinstitutioners forskningsmiljøer på forhånd vil være udelukket fra at kunne få midler til etablering af et sådant center". Svaret var, at rådet og formanden for bestyrelsen var "indstillet på inden for rammerne af udbudsmaterialet at anlægge en bred tolkning af de opstillede kriterier".

Trods forhåndstillkendegivelsen anførtes det i bestyrelsens indstilling negativt om Aalborg-ansøgningen: "Der er dog kun svage bånd til forskere på sektorforskningsinstitutioner". Bestyrelsens indstilling bekræftede desværre kun alt for godt, at vor frygt for, at konkurrencen ikke ville kunne blive reel på de i udbudsmaterialet specificerede vilkår, var velbegrundet.

II. Vi har også svært ved at genkende åbenhed i sagsbehandlingen. I skrivelse af 6. september 1999 meddelte Forskningsstyrelsen, at færdigbehandlingen af ansøgningerne var blevet udsat, da man fandt "behov for afklaring af den videre procedure". Da jeg telefonisk kontaktede SSFs sekretariat for at høre, hvori denne afklaring bestod, fik jeg at vide, at dette ikke måtte oplyses til mig.

Jeg har efterfølgende ad anden vej erfaret, at disse "procedureproblemer" skyldtes, at to af de tre internationale referere, som var blevet bedt om at vurdere ansøgninger, ikke fuldtud havde fulgt bestyrelsens retningslinier for refereering. Bestyrelsen besluttede derefter selektivt at bede den ene, men ikke den anden referer om at foretage en ny vurdering af ansøgningerne. Bestyrelsesformandens skriftlige eller mundtlige? - korrespondance med denne ene referer, herunder dennes instrukser, er aldrig blevet tilsendt mig. Jeg har senere erfaret, at denne refereres første vurdering var mere positiv over for Aalborg-ansøgningen end den efterfølgende, men bestyrelsen valgte selektivt at anvende den af de to vurderin-

ger, der var mest til gunst for den konkurrerende ansøgning. Intet af dette blev af bestyrelsen eller SSF kommunikeret til mig.

III. Selv om habilitetsreglerne sandsynligvis ikke på dette punkt formelt blev overtrådt, har vi fundet det problematisk, at et rådsmedlem, der af SSF var udpeget til forskerskolens bestyrelse, ikke alene deltog i SSFs færdigbehandling af ansøgningerne, men også ledede mødet på grund af formandens inhabilitet i sagen. Dette er i sig selv problematisk, fordi det slører kompetencefordelingen mellem bestyrelse og råd, at en sag behandles af samme person i to organer. I den konkrete sag blev dette særdeles problematisk, fordi bestyrelsen (a) begik graveværende formelle fejl i sin sagsbehandling og indstilling og (b) i sin bedømmelse systematisk favoriserede én ansøgning på bekostning af en anden. En bedømmelse, SSF valgte ordret at gøre til sin egen.

Vi valgte i Aalborg-konsortiet ikke at klage over SSFs afgørelse, dels fordi vi ikke kunne få del i bevillingen, efter at rådet besluttede at tildele det konkurrerende konsortium den fulde bevilling, dels fordi vi frygtede, at en klage ville resultere i en ufrugtbar skyttegravskrig mellem kolleger i forskerverdenen, som rettelig burde samarbejde.

Vi mener imidlertid, at SSFs håndtering af forskerskolesagen har påvist betydelige problemer i rådets arbejde. Da vi går ind for åbenhed i sager af denne art, har vil valgt at gøre vores korrespondance med SSF tilgængelig på internettet for eventuelt interesserede på:

www.socsci.auc.dk/~perh

På baggrund af de problemer, vi har konstateret, har vi opfordret SSF til at gennemtænke, hvorledes der kan indføres procedurer, som i fremtiden sikrer, at rådet lever op til de almindelige krav om god forvaltningsskik.

2. oktober kl. 12.00

- er ansøgningsfristen hos forskningsrådenes ordinære uddelinger, så mange har travlt. Uden at tage modet fra nogle, så fortæller statistikken, at kun hver 5. ansøgning har chance for at få penge. Sådan vil det også være i år, hvis ikke finansloven sætter flere penge af til "frie midler" ...

I september har mange forskere travlt med at færdiggøre ansøgninger til forskningsrådenes ordinære uddelinger, der udløber d. 2. oktober kl. 12.00. For mange er det den eneste chance for at få "frie" forskningsbevillinger, der ikke begrænses af snævre programmer eller rammer.

GALLUP-undersøgelsen fra sidste år fortalte, at alle forskerne i gennemsnit udarbejdede 1 ansøgning til om forskningspenge (til fonde, programmer, råd m.m.) om året. Men udsigterne for ansøgerne hos forskningsrådene er ikke særligt gode. Faktisk er udsigterne for succes hos rådene rigtig dårlige; rådernes egne skøn regner nemlig kun med en succesrate på 20 pct...

I skrivende stund kan FORSKERforum ikke fortælle, om der er bedre succesmuligheder i år end tidligere. Det afhænger af finansloven. (*Forslaget er offentliggjort d. 29.august*).

Ansøgerne bruger 65-75 timer pr. år på ansøgninger

Hvis man irriteres over, at man skal bruge sensommeren på at skrive ansøgninger - hvis udfald er særdeles usikkert - så kan det måske trøste, at mange andre sidder i samme situation!

Halvdelen af alle de adspurgte i sidste års GALLUP-test søger eksterne forskningspenge og de bruger i gennemsnit

65-75 timer om året på at søge. Det var et af delresultaterne i en spørgeskemaundersøgelse, som GALLUP foretog blandt 850 danske universitetsforskere (1999).

Professorerne bruger i gennemsnit 85 timer, lektorer 70 timer, adjunkter 65 timer om året på ansøgninger, fortæller undersøgelsen. Den forskel kan forklares ved, at når lektorer skriver en ansøgning, så skriver professorer halvanden og adjunkter skriver trekvart).

Der sættes 100 stillinger

Danske forskere investerer store ressourcer i at søge penge hos forskningsråd, programopslag, fonde, EU m.m. Og når forskerne fortæller, at det kun er ca. 40-45 pct. af alle ansøgninger, som imødekommes helt eller delvist, oplever mange, at deres tid er mere eller mindre spildt. Der er nemlig ikke noget kontant udbytte af ansøgningen, selv om man måske har fået præciseret sit forskningsfokus.

Hvis man overfører undersøgelsens resultat - at halvdelen af alle professorer og lektorer i gennemsnit bruger 65-75 timer om året på ansøgninger - til alle universitetsforskere, så sættes der over 200.000 arbejdstimer om året på udfyldning af ansøgninger, der senere får afslag. Den samlede tidsinvestering for danske forskere svarer således omregnet til mere end 100 fuldtidsstillinger (*se forsidearti-*

kel september 1999: Spildte stillinger).

Alene "satsningen" for de fastansatte lektorer og professorer er ca. 90 stillinger om året. Tabet ved de forgæves ansøgninger fra (unge) forskere (adjunkter og forskningsadjunkter), skønnes forsigtigt at svare til 25 stillinger om året. Men "tabet" for de løstansatte er utvivlsomt større, idet denne gruppe endnu ikke har etableret sig og dermed bruger ekstra tid på at udforme ansøgninger. Og statistikkerne viser så tilmed, at de også har størst chance for at få afslag på deres bevillinger.

I denne beregning indgår ikke det "tab", der sker ved, at mange af de heldige, som får tilsagn, får bevilget et mindre beløb end de søgte om.

(Der skal samtidig gøres opmærksom på, at ansøgninger fra landets 1500 sektorforskere slet ikke var med i GALLUP-undersøgelsen).

(*Beregningen af tidstab svarende til mere end 100 stillinger er foretaget ud fra, at det kun er 4 ud af 10 ansøgninger, som imødekommes, og at der i gennemsnit bruges 65 timer på at udforme en ansøgning. Den samlede population er 800 professorer og 3200 lektorer samt 650 forskningsadjunkter og 400 adjunkter tilknyttet danske universiteter*).

JØ

I tvivl om stillingsstrukturen???

Organisationerne afholder en række orienteringsmøder for tillidsrepræsentanter, medlemmer m.m. i forbindelse med ikrafttrædelsen af den nye stillingsstruktur på universiteterne. Der er mulighed for efterfølgende spørgsmål/debat. I møderækken deltager medlemmer af forhandlingsdelegationen fra DM, DJØF og IDA samt konsulenter fra sekretariaterne. Møderne forventes at vare 1-2 timer.

KØBENHAVNS UNIVERSITET: 5. september kl. 14.00 (KU's undervisningslokale i Vestergade 10 B, lokale Vesta B15)

LANDBOHØJSKOLEN: 6. september kl. 13.00 (se mødelokale lokalt)

DTU: 6. september kl. 15.00 (se mødelokale lokalt)

RUC: 7. september kl. 12.30 (lokale 2, bygn. 02)

Handelshøjskolen-København: 7. september kl. 14.30 (se mødelokale lokalt)

Aalborg Universitet: 8. september kl. 14.30 (se mødelokale lokalt)

Syddansk Universitet: 12. september kl. 14.00 (Lokale U37, indgang C, SDU-Campusvej 55, Odense).

Farmaceutisk Højskole: 14. september kl. 14.00 (se mødelokale lokalt)

Aarhus Universitet: 19. september kl. 13.00 (se mødelokale lokalt)

Handelshøjskolen-Århus: 19. september kl. 15.00 (se mødelokale lokalt).

Arr. DM, DJØF, IDA's universitetslærere

Og lad timelærere blive undervisningsadjunkture

Af INGRID STAGE, næstformand i DM

For ti år siden blev jeg som fælles-TR' for et par hundrede timelærere ved Handelshøjskolen i København lovet champagne af en ældre kollega, hvis mit arbejde førte til oprettelse af faste stillinger til de gamle timelærere. Jeg tror ikke, at hun, der havde været timelærer siden midten af 1970'erne, regnede med nogensinde at komme af med sin flaske, og måske skulle vi gamle flaskedrenge (m/k) da også nøjes med mousserende vin, men glassene er stillet frem.

Den nye stillingsstruktur giver nemlig mulighed for at oprette varige stillinger som undervisningsadjunkter til universiteternes løstansatte timelærere. Det var nok det mest markante resultat af sidste års stillingsstruktur-forhandlinger mellem AC og Forskningsministeriet.

De fleste timelærere vil nok sige, at løsningen ikke er konsekvent nok. For det er jo kun en mulighed og ikke en pligt, som universitetsledelserne her får. Efter mange år som løst ansat timelejer på vilkår, som kan sammenlignes med flaskedrengenes, er en ret til en anstændig stilling nok det eneste, man kan være tilfreds med!

Alligevel vil jeg fastholde, at vi har ret til at være en lille smule stolte af den mulighed, der nu gives:

Bedre vilkår for timelærerne har været højt prioriteret af universitetslærerne i de seneste 15 år, og mange gode kræfter er brugt på at finde en løsning, som ikke ville komme til at undergrave universitetsuddannelsens fundament, nemlig den forskningsbaserede undervisning. Aftalen om undervisningsadjunkture er nok så tæt på at leve op til dette mål, som vi kan komme.

Der er flere forhold i stillingsstrukturen, der skal forhindre økonomisk trængte universitetsledelser i at misbruge undervisningsadjunkturene til at erstatte forskningsbaseret undervisning med billig undervisning uden forskning:

Stillingsstrukturaf-talen fastslår for det første utvetydigt, at den altdominerende undervisningsform på universiteter og høgere læreanstalter er **forskningsbaseret undervisning**. De timer, der kan anvendes til undervisningsadjunkture kan derfor kun være timer, der tidligere har

været besat med løstansatte timelærere uden forskning.

For det andet er det kun en midlertidig periode, at adjunkturene kan oprettes, nemlig **de kommende fire år**.

For det tredje, og ikke mindst, åbnes der **mulighed for forskning og/eller faglig udvikling**. DM's anbefaling til vores tillidsrepræsentanter er, at de ikke må acceptere undervisningsadjunkture, hvor der gives mindre end 25% af tiden til faglig udvikling/forskning.

Opfordring:

Timeansatte som mener at opfylde kravene til et undervisningsadjunktur skal straks henvende sig til deres lokale tillidsmand og til fagforordningen

Hovedformålet med aftalen er at give bedre vilkår til universitetslærere, som har leveret uundværlig undervisning gennem mange år, men ofte har måttet pendle fra universitetsby til universitetsby for at samle timer nok sammen til at overleve. Det er altså de "gamle" timelærere, der først og fremmest er målgruppen. Derfor er et af kriterierne også, at man i fem ud af de seneste otte år har haft minimum 450 timer i gennemsnit som løst-ansat ved et eller flere universiteter.

Et andet vigtigt mål med aftalen er at forhindre, at nye timelærere ender i samme situation som de gamle: at hænge fast i en løstansættelse som undervisningsassistent uden mulighed for at avancere til en ordinær fast stilling, fordi der ikke er tid til at erhverve forskerkompetence, og desværre også med svindende muligheder for at finde anden beskæftigelse uden for universiteterne. Derfor er det indføjet i den nye stillingsstruktur, at ansættelse som undervisningsassistent ikke kan finde sted ud over tre år.

På trods af, at jeg således vurderer det som en sejr, at der efter mange års sej kamp mod ministerium og universitetsledelser - *samt ja, dele af vores fagforeninger og kolleger!* - nu kan opslås undervisningsadjunkture, så er det stadig kun en

mulighed, hvor det dominerende modalverbum i aftalen er "kan". Derfor kommer den måske vigtigste del af arbejdet for fagforeningerne nu: Vi skal **presse på for, at "kan" bliver til "skal"**, at så mange løse timer som muligt konverteres til undervisningsadjunkture, at det bliver **gode stillinger**, som man kan holde til at blive gammel i, og som bidrager til en kvalitetsudvikling af universitetsuddannelserne.

Indholdet i det enkelte undervisningsadjunktur aftales lokalt, og vore tillidsrepræsentanter bliver nøglefigurer i ud-møntningen af aftalen. DM har derfor udarbejdet en vejledning om undervisningsadjunkture, som i disse dage sendes til alle vore tillidsrepræsentanter på universiteterne. Den beskriver kriterier for oprettelse og forskellige modeller for sammenstyknin g af løse timer og andre opgaver til undervisningsadjunkture samt DM's anbefalinger om faglig udvikling og forskningsmæssige kvalificeringsforløb. Endvidere giver den tillidsrepræsentanterne en række argumenter, de kan anvende i deres forhandlinger med ledelserne.

Det første undervisningsadjunktur er nu opslået, men der bør komme mange flere, og jeg vil opfordre alle timelærere, som mener sig omfattet af kriterierne, til at henvende sig til deres lokale TR og presse på for at få optaget forhandlinger med universitetsledelsen. Endvidere vil vi bede de samme timelærere om at skrive til fagforeningerne. Derved vil AC's repræsentanter i følgegruppen kunne få et overblik over, hvor mange undervisningsadjunkture der potentielt vil kunne oprettes.

(Timelærerne på de enkelte fakulteter kan også henvende sig til NUUD, et netværk af AC-klubber for deltidslærere, som støttes af DM.)

INGRID STAGE har været ansat i et antal af løse og tidsbegrænsede stillinger ved HHK 1979-1994, er pt. lektor og fagleder i engelsk ved Vestsjællands Handelshøjskolecenter. Hun er desuden formandskandidat ved DM's formandsvalg, som skal foregå i begyndelsen af november.

Gæsteprofessor i Californien

Man søger jo ikke kun ud for at være faglig asket, men også for at få andre oplevelser. Dem fik Nick Groom ikke, da han blev placeret i en amerikansk soveby og da hans kæreste blev syg

Jeg trængte til forandring. På resuméet kommer der til at stå noget i retning af: "Gæsteprofessor ved Stanford Universitet med undervisning i 1900-tallets engelske lyrik". Men jeg tog også derover for at holde et par konferenceforedrag og for at færdiggøre min bog langt væk fra dagligdagens hurlumhej på universitetet hjemme i England.

Fagligt set var det 21/2-måned lange ophold da også en ubetinget succes. De studerende var alletiders - det faglige miljø er stærkt og engageret; og selv om jeg ikke nåede at blive færdig med bogen, så holdt jeg i det mindste foredrag om den i både Stanford og Princeton.

Men det var jo ikke kun for at tilfredsstille et behov for at føre en tilværelse som akademisk asket, at jeg i det tidlige forår rejste til Californien sammen med min kæreste, der skulle undervise samme sted. Vi tog af sted af alle mulige andre grunde, f.eks. nattelivet i San Francisco, en ny aspargessæson, gallerier, koncerter. Set fra den vinkel, var turen dog en fiasko.

Vanskelighederne begyndte længe inden afrejsen. Vi kunne simpelt hen ikke finde et sted at bo i Californien. Med to huslejer at betale derhjemme, var det for dyrt at leje en bolig i Silicon Valley, og under alle omstændigheder for besværligt. Nogle af vores venner, der havde valgt at holde frimester samme sted, havde først fundet en lejebolig kun få dage før ankomsten. Men vi havde brug for en bytteordning. Efter en række internetsøgninger, annoncer i lokale og internationale aviser samt henvendelser til venner og bekendte, havnede vi til sidst ca. 75 km fra universitetet i et dødkedeligt forstadskvarter. Kvarteret var et så prototypisk eksempel på den slags amerikanske livsstil, at det endda blev afbildet i en artikel i New York Times som en slags forstadsapoteose.

Ikke desto mindre nåede vi da frem, pakkede vores bøger, papirer og forskningsnoter ud af flyttekasserne, og begyndte at finde os til rette. Omgivelserne var bestemt også meget rolige (på den måde, at kirkegårde er det), og vi kunne sagtens arbejde uforstyrret. Den lange køretur til Stanford tre gange om ugen blev gjort mere spiselig ved at lytte til bånd med Seamus Heaney, der læste op af Beowulf, og Ted Hughes, der læste Ovids fortællinger, og universitetet frembød et både afslappet og stimulerende miljø.

Så blev min kæreste syg.

Det viste sig at være meget vanskeligt at finde et hospital, der ville tage imod hende, når hun ikke var et akut tilfælde og kun var i besiddelse af en rejseforsikring, og da det til sidst lykkedes, fik hun en fejldiagnose, forkert medicin og besked på at tage på arbejde igen om to dage.

Efter at have tilbragt de fleste dage på hospitalsstuen eller på vej dertil og -fra, og de fleste nætter i telefonen (der er jo otte timers tidsforskel), var det som om, jeg pludselig havde fået vindstille ude i forstaden. Det lykkedes mig at skrive en stor del af min bog - min bærbare og Hotmail-kontoen var glimrende selskab, men også mit lyrikkursus viste sig at være en livslinie og fik mig væk fra huset. En af de ting, som jeg ikke havde forven-

tet, var at blive mødt med så meget utilsløret nysgerrighed - jeg var en eksotisk englænder, der underviste i engelsk litteratur. Det var som om, jeg var kommet direkte fra 1700-tallets Bristol og Thomas Chattertons selskab.

I opholdets sidste uge flyttede jeg til sidst meget tættere på universitetet og var igen i stand til at deltage i sociale arrangementer sammen med de andre lærere ved semesterafslutninger. Og de studerendes indleverede opgaver var næsten uden undtagelse forbavsende gode.

Om jeg kunne finde på at gøre det om igen? For undervisningens skyld gerne, og når jeg ikke var syg af bekymring over alle problemerne, fandt jeg da også ud af, at forstadens ro gjorde det lige så nemt at skrive, som havde det været Devon eller London. Men jeg blev hurtigt skuffet over amerikanske værdier og infrastrukturen. Det var som om, de hele tiden rottede sig sammen imod os og provokerede mig til at fundere over hele grundlaget for den kultur, hvoraf jeg midlertidigt var en del. Hvilket jo også havde været fint, hvis bare jeg havde kunnet finde et øjeblik fred og en nogenlunde drikkelig kop te.

**Nick Groom er lektor i engelsk ved Bristol Universitet.
Kilde: THES, 14-07-00
Oversættelse i uddrag: Martin Aitken**